

ponižno in zaupno prosi: Kristus, naj bom in naj ostanim služabnik tvoje edinstvene oblasti, služabnik tvoje sladke oblasti, služabnik tvoje oblasti, ki ne mine. Daj, da bom služabnik, služabnik tvojih služabnikov.

Bratje, sestre, ne bojte se sprejeti Kristusa in sprejmite njegovo oblast. Pomagajte papežu in vsem, ki žele služiti Kristusu, in s Kristusovo oblastjo služiti človeku in človeštvu vsemu. Ne bojte se. Odprite Kristu duri na steza! Njegovi rešnji oblasti odprite državne mejé, gospodarski in politični ustroj, razsežna področja kulture, civilizacije in razvoja. Ne bojte se. Kristus ve, „kaj je v človeku“. Le On to dobro ve.

Le prevečkrat danes človek ne ve, kaj je v njem, v globinah duha in srca. Le prevečkrat zdvomi nad namenom svojega življenja na tem svetu. Napadajo ga dvomi, ki tirajo v brezup. Zato pa prosimo, rotimo ponižno in zaupno: dajte, da Kristus spregovori človeku, kajti le On ima besedo življenja, dá, večnega življenja.

JANEZ PAVEL II

iz nagovora vernim in dvomnim na nedeljo ustoličenja, 22. oktobra 1978

Tradicija se je prelomila. Po skoraj 500 letih italijanstva v vodstvu Cerkve, ki ni italijanska, marveč enakšna last vseh narodov in ljudstev, vseh ljudi: belih, rumenih, črnih... – papež, ki „prihaja iz daljnje dežele“, iz krajev, kjer Cerkev silo trpi; iz črede, ki se ne uklone nasilju; mož, ki visoko drži ščit vere, upanja in ljubezni; pastir, ki je dostopen vsakomur, tudi nasprotniku, a ne odstopi ni za ped od Kristusove resnice: ki pričuje evangeljsko oznanilo naj v dobrem ali v slabem, naj prilično ali neprilično, naj bo všeč ali naj ne bo všeč; človek, ki se je sprjel z lastnimi rokami z nacizmom in s komunizmom, pa ima kljub vsemu do vseh odprto srce in očetovske roke.

Slovan na papeškem sedežu. Fantastika konca našega vesoljskega veka se spreminja v otipljivo resničnost. Napoved Morrisa Westa v romanu „Ribičeve opanke“ doživlja potrjenje. Cerkev urbi et orbi izpričuje svojo vesoljnost, svoje katolištvo; vsemu svetu odkriva svoje resnično, nepotvorjeno lice, brez diplomatske napudrnosti in teatralne orokavičenosti: Cerkev za vse, papež za vse, Petrov naslednik, da v trdih in nevarnih dneh, v usodnih časih „potrdi brate“.

Za Slovence je Janez Pavel II na Petrovem stolu poseben žegen božji: ne le, ker je naša zvestoba Petrovemu nasledniku od Ciril-Metodovih in Kocljevih in Modestovih dni sem res neomajna, iskrena, vdana in zavestna – na las podobna poljski; božji žegen tudi zato, ker smo v papežu Wojtyli čakali na papeškem sedežu moža, ki zna čutiti z našim sirotjem, z našo narodno in človeško usodo, kot ni – pri vsej dobri volji – znal čutiti še noben papež; saj je današnji slovenski trenutek tako na las podoben poljskemu, tako trenutku vseh milijonstkih narodov v kleščah komunističnega materializma, začeni z ruskimi in ukrajinskimi brati, s poljskimi in češkimi in slovaškimi sotrpini v preganjanju vernosti in pričevanju resnice.

Mlademu Janezu Pavlu II kličemo slovenski zdomci, ki smo zavesten del vse slovenske krščanske družine, vsega slovenskega božjega ljudstva – v domovini, za mejami domovine in v čezkontinentalni zdomski Sloveniji – z radostjo preprostega, pa vdanega srca:

BOG VODI TVOJO POT, SVETI OČE!

No puede ser que un grupo de hombres o un grupo social imponga a todas las personas una ideología, una opinión contraria a las convicciones de la mayoría. Se puede entender que los hombres nieguen a Dios, pero no que se hagan imposiciones a todos los hombres: prohibirles creer, para tener acceso a un cargo público... Porque todos nosotros somos parte de Polonia y queremos construirla, porque la amamos, porque es nuestro país, porque es nuestro norte. Y no se puede permitir que a esta enorme multitud de creyentes se trate como si fueran ciudadanos de segunda clase por el solo hecho de creer.

Nevzdržno je, da bi skupina ljudi ali skupina v družbi vsem ljudem vsilila svojo miselnost, svoje prepričanje, ki nasprotuje prepričanju večine.

Da se razumeti, da ljudje tajé Boga; ni pa moč razumeti, da vsem ljudem diktirajo: ne smeš verovati, če hočeš v javno službo... Kajti mi vsi smo del Poljske in želimo jo graditi, ker jo ljubimo, ker je naša domovina, ker je naše vodilo. In ni mogoče dovoliti, da s to velikansko množico vernih ljudi ravnajo kot z manjvrednimi državljani samo zato, ker verujejo.

JANEZ PAVEL II

v L'Osservatore Romano, 1976
kot krakovski nadškof

ob izvolitvi kardinala Karla Wojtyle za papeža Janeza Pavla II. je uredniku Glasa pisal slovenski duhovnik iz zahodne Evrope:

Dvakrat nas je letos Bog pogledal skozi veliko okno: prvič z Janezom Pavlom I, sedaj z Janezom Pavlom II. Prvi je le prišel in posijal v ta umazani, zmaterializirani svet s svojo čisto dušo in s tem dal brez mnogih besedi veliko lekcijo vsem. Ker mu je bil najbrž papeški klobuk prevelik (dokaz za to je tudi, da ga je prevzprav uničila vsaj delno kurija s svojimi zahtevami), ga je Bog od-poklical. S tem je bila pa pripravljena pot za Wojtyla. Med Italijani ni bilo nobenega več, tako prominentnega, kot je bil Luciani. Sledilo je, da sta se najbrž dva kardinala, oba zelo komolčarja, medsebojno uničevala in ni mogel noben od obeh zbrati potrebne glasove. Tako je prišel na vrsto tujec. Po 455 letih. Cerkev je sama sebe prehitela za 50 let. S tem je pa res pokazala, da je verovna. Poleg tega je Slovan. Že kanonik Kraljič nam je v bogoslovju pravil, kako smo bili Slovani tudi v

Cerkvi vedno zapostavljeni, da pa bodo prišli časi, ko se bo to nehalo. Sedaj je prišel prvi tak žarek. In če je kdo zaslužil od Cerkve priznanje, so ga Poljaki kot največji slovanski katoliški narod z zares pristnim krščanstvom. Po vsem skupaj je pa še iz socialistične dežele. Mož, ki je nekaj skusil, tako od nacizma, kot od komunizma. Dovolj je bilo Bogu salonarjev. Naj pridejo confesores, če že ne martyres. In Janez Pavel II je povedal kardinalom v avdienci, da je rdeča barva barva krvi. Katoličani pod komunističnimi režimi so že dvignili glave od ponosa, Cerkve tam ne bo mogoče več tako meni nič tebi nič zatirati.

Hvala Bogu za oba papeža. Da smo to doživeli, kar si jih je veliko pred nami želelo doživeti! Kako je res Bog vso italijansko cerkveno diplomacijo vtaknil v koš...

(pariz, oktobra 1978)

Janez Pavel I meteor evangeljske miline čez naše črno nebo

ČLOVEK, ki je kot študent hodil spravljat seno v rodne hribe, ki si je kot škof zapisal v grb **PO-NIŽNOST**, ki je na svoji prvi avdienci govoril o veri, na drugi o upanju, na zadnji pa o ljubezni, ki je presehečal s svojo frančiškansko anekdotičnostjo in s svojo literarno kulturo v sproščenem razponu od Collodija do Bernanosa, a ki je obanem znal s prisebnim realizmom izreči nepozabni stavek „Totalitarizem je v politiki grda reč, v naših odnosih z Bogom pa je prav na mestu“, končno zdravstveno krhki sin tega krhkega časa, ki je bil osemkrat v bolnici in štirikrat operiran — ali ni ta človek res šel kot meteor evangeljske miline čez naše črno in tesnobno nebo?

Da je bil v nastopu in govoricu preveč preprost? Toda mar je evangelij namenjen predvsem političnim lisjakom in kulturnim preobjedencem? ...

Ta naš prav tako cinični kakor sirotni svet je vztrepetal ob njem prav zato, ker je skozi tega božjega hribovca v svoji neizčrpani izvirnosti spregovorilo Veselo oznanilo.

Isto, ki bo z drugačnim temperamentom spregovorilo skozi njegovega naslednika Italijana ali Neitalijana, zamorca ali rumenokožca, domnevnega konservativca ali domnevnega progresista: istega neumrljivega Petra.

(alozj rebula, mladika 8, trst 1978)

ustvarjalci ska

akad. kipar france gorše in njegova dejavnost

Septembra letos, nekaj dni pred svojo 81-letnico, se je kipar Gorše oglasil s pismom uredniku Glasa. Iz pisma povzemamo:

„Malo prej sem se vrnil iz Drage (Opčin), študijskega simpozija. Moram povedati, da je bila letošnja Draga zelo dobro obiskana in nenavadno živahna. Ta tradicionalna srečanja so dala Dragi svoj pečat in obeležje. Tam sva se ponovno srečala z g. Tonetom Zrnecem CM, ki je bil pri meni tri dni gost.

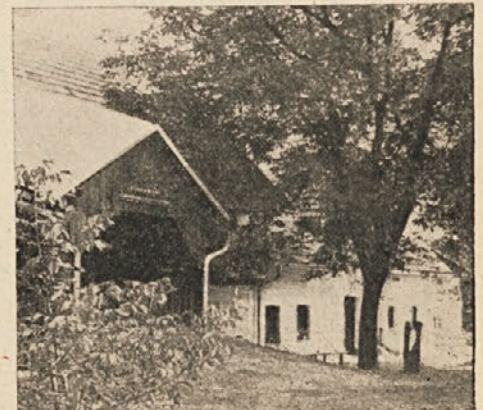
Letošnjo počitniško sezono sem imel mnogo obiskov, iz raznih krajev sveta, od blizu in daleč, nekateri napovedani, nekateri pa nenapovedani... Prišli so lepo organizirani, že mesec dni prej napovedani otroci slovenskih staršev iz ZDA ter iz Kanade. Mnogi so mi izročili pozdrave svojih staršev, zlasti tisti, ki se me še dobro spominjajo in me še poznajo. Vse do danes bi mogel reči, da ni bilo dneva, ko bi ne bilo kakega obiska. Mnogo jih je bilo iz Slovenije.

Naj omenim, da je bila 20. avgusta nenavadno lepa slovesnost ob priložnosti odkritja bronastega spomenika škofa Barage v Trebnjem. (Baragov kip je Goršetovo delo — op. Glasa). Slavja se je udeležilo več tisoč ljudi.“

Ob mojstrovini skromni pripombi o odkritju njegovega kipa škofa Barage v Trebnjem na Dolenjskem, naj zapišemo, da so odkritju in blagoslovitvi predsedovali metropolit dr. Pogačnik, pa škofa dr. Janez Jenko iz Kopra in pomožni iz Ljubljane dr. Stanislav Lenič; da je spomenik blagoslovil ljubljanski nadškof; da je slovesno mašo na prostem spremljalo s petjem 16 pevskih zborov — čez 350 pevcev; da so Baragi v čast govorili predstavniki in zastopniki slovenskih rojakov iz zamejstva in zdomstva; da je govornike predstavljali in slavje vodil vicepostulator prelat dr. Vilko Fajdiga... Za zdomske Slovence je govoril naš redni ustvarjalni član, Baragov vicepostulator v Kanadi lazarist Tone Zrnec CM; za marquetteško škofijo msgr. Streljak;

mojster gorše v ateljeju v svečah

galerija
gorše
in mojstrov
dom
v svečah

goršetov Baraga v Trebnjem (bron)
(fotografiral t. zrnc)

za zamejske Slovence sta spregovorila dekan Angel Kosmač, s Tržaškega, in ravnatelj Jože Kopeinig iz Trinj na Koroškem; Baragov lik je globinsko prikazal prof. dr. Lojze Šuštar iz Ljubljane; tudi navzoči škofje so spregovorili. Naj zapišemo, da so kiparja Goršeta potisnili med goste in ga fotografirali ob kipu, posebej pa še z mladino. Ljudi je bilo pa čez 5000...

Na teh straneh objavljamo dve fotografiji novega mojstrovega kipa; drugi dve sta povzete iz jubilejnega zbornika „semdesetletnica kiparja Goršeta“, ki ga je pred kratkim publiciralo Slov. prosvetno društvo Kočna v Svečah, pripravil pa dr. Valetin Inzko, elegantno natisnila Carinthia v Celovcu, založil pa – mojster sam... Uvodno besedo je v pomembno publikacijo prispeval dr. Inzko; sledi popis proslave ob mojstrovih lanski 80-letnici z govorom rektorja Jožeta Kopeiniga; Goršetovo delo je orisal prof. Janko Zerzer; mojstrave

izvirnik kipa v glini v stiškem samostanu
(fotografiral t. zrnc)

stvaritve njegovega goriškega obdobja ga. prof. Verena Koršič; tržaško obdobje publicist Sergej Pahor; medtem ko je ing. Vojko Bratina iz kanadskega Toronta predstavil Goršetov ameriški opus. Zbornik bogate slike iz mojstravega ateljeja, njegovega doma v Svečah, pa skupinska s pevci domačega zbora Kočna.

na rob

vladimir kos

vsak dar je del ustvarjanja

(SKA je v gmotnih težavah... dohodkov iz naročnin pa ni več.)

Glas, nov.-dec. 1977.

Sto dolarjev, gospod, gospa
za našo SKA!
Od sap v Buenos Airesu se dá
trpeti –
ustvarjanje je več!
Je krila v lét razpeti
čez rek vsakdanjost,
smrt planin,
skrivnost morjá.

Sto dolarjev, señores, por favor,
za SKA!
že petindvajset let
se v rudnike podaja,
a zdaj globinski sveder
krha se od jada,
roké ne zmorejo več
dvigati srebra.

Sto dolarjev: Yes, sir; yes M'am,
za našo SKA!
Tako kot nékdaj –
karavan pionirjev
osvaja svet duhá,
bori se,
poje,
riše,
a vedno več stopinj požro
močvirna tla.

In če premorete le
zadnja novca dva,
ste dali več,
ste dali kos srca
k utežim.
Beseda – Bog je človek:
Delavec – Umetnik.
Vsak dar, smehlja je dan,
je del ustvarjanja!

na cvetno nedeljo 1978, v japonski ribiški naselbini Šizuoka

france papež

ob pesniški zbirki karla mauserja

(primerjalna študija)

KO berem pesmi Mauserjeve zbirke „Zemlja sem in večnost“, ki jo je v lepi opremi izdala Slovenska kulturna akcija – uredil Tine Debeljak, opremila Bara Remec, Buenos Aires 1978 – je tu že skoraj pomlad. Narava se prebuja, vrača se s svojo razkošno slavo; jablana in sliva sta se odeli kot nevesti z belo in rožno tančico, vonj jasmína se razširja po zraku, v zelenečem vejevju cvrči jata ptičev. Kako utripa zemlja!

Narava je vir, iz katerega se hrani poetična intuicija tolikih klasičnih, modernih in sodobnih pesnikov. Ob nji se spočenja tudi Mauserjeva pesem – shema je nekako tale: Po eni strani sveža, romantično občutena narava, ki jo pesnik odkriva z realističnim izrazom in stvarnimi podobami. Po drugi strani pa se doživlja, spočeta ob vtisih letnih časov, rasti, muževnosti in zorenja, rosnih jutrov, svetlih večerov, globokih noči, zbuja v duhovnost, dvigajo v nadnaravno in v absolutno. Pesnik se giblje v razsežnosti dveh svetov – stvarnega in duhovnega – ki sta mu doživljajsko vzročno povezana. Spoznanje tega dualizma je poglavitni Mauserjev nazor.

V vrsti slovenske moderne in sodobne poezije najdemo podobno zgradbo samo v poetičnem delu Franceta Balantiča. Razume se, da Balantič ni tako premočrten, kot Mauser; v njem je ljubezen, strast, so notranji boji, silnejši nemir, sem in tja večja bližina božjemu. V glavnem pa je mladi pesnik našel v tistih vojnih letih pot, ki ga je iz trde vsakdanjosti in usodnega časa vodila preko svežega doživljanja narave, preko idiličnega občutja domačega planinskega sveta v eno samo smer – v večnost.

Primerjava Mauserja z Murnom, kot je nakazana v spremni študiji zbirke, je po tej osnovni zgradbi, ki je pri enem in drugem pesniku različna, nekoliko otežkočena. Res je narava v Murnovi pesmi osnovna in vseobsegajoča vrednota; impresije se vrsté v realističnem, živo občutenem razpoloženju, vendar je življenjski smisel osamljenega predstavnika naše prerajajoče se poezije postavljen v čas, v katerem je zakoreninjena tudi njegova svojevrstna bivanjska tematika. Filozofsko in religiozno ostaja Murn v agnosticizmu. Formula za primerjavo obeh bi bila tale: Murn = vtis + čas; Mauser = vtis + večnost. Murn ostaja s svojimi vtisi iz narave v časovni stvarnosti: človeški, ljudski, ljubezenski in sploh tisti značilni za Moderno. Mauser se, nasprotno, dviga v nadstvarnost in nadčasovnost.

Podobnost Mauserjeve poezije z Balantičevo pa ni samo notranja in idejna, ampak je mogoče s primerjavo obeh odkriti vrsto psiholoških in motivnih sorodnosti. Poleg bogatega jezika in svežine podob je za oba značilna neka vseprevevajoča žalost, melanholijska, nemir, sočutje z naravo.

Mauser: „Boli me / ta tihi pokop trave, / ki je zelenela do zadnjega“ (str. 94); „Drevo na samem / mi budi žalost. / Sámó je v viharju, / sámó je v mesečini“ (28); „Jesen je spet v motnem nebu, / raztreseni so klici divjih ptic, / težko mi je kot v hipih po pogrebu“ (77); „žalost / zmrzle krizanteme / joče v meni“ (100); „V junijski noči klasje dehti, / v junijski noči žalost zori“ (62).

Balantič: „Z vetrovi ptiči so od nas odpluli, / vse bolj boli me njihov daljni val“ (*Jesenski ognji*); „Ljubim zemljó, / bolešno...“ (*Tožba neplódnega*); „Bridko si kanila, jesen, v te dneve“ (*Žalost za poletjem*); „To jutro je polno samotnih trav“ (*To jutro*); „Za listja smrt sta srce občutljivi, / dekle...“ (*Zadnji čas pred zimo*); „Kakšna je žalost se razbohotila v meni“ (*Sin*).

Umiranje in minevanje v naravi je pesnikoma podoba lastnega umiranja. Skupni obema so tudi motivi samote, tišine, jesenskega občutja, zamaknjenosti v dalje, otroškosti, večnosti. Ponavljajo se podobe večera, noči, mesečine, tlečega ognja, žerjavice, jutranje zarje, trav, zrelih plodov. Vseposod ista občutja narave in nadnarave – Mauserjeva *Zimska* pa je sploh čudovito podobna Balantičevi *Mrtvi belini*.

Dejal bi, da je Mauserjeva pesem ena od postaj tiste slovenske katoliške lirike, ki gre od Gregorčiča in Sardenka, preko Kocbeka in Vodnika do Balantiča in Truhlarja. V Mauserjevi viziji sveta je transcendenca bitna. Tako se nam predstavlja Mauser predvsem kot idealist; predmet njegove poezije je čisto doživljanje duhovnosti, ne obrača se na nikogar zunaj sebe. Čas je v njegovi poeziji prisoten brez predmetnih perspektiv, ni opredeljen s preteklostjo, ne s prihodnostjo.

samo senca sem
samotnega drevesa
moje roke so prazne veje
hodite čez me
nič me ne boli
ko bo mesec ugasnil
bom samo rosna trava

mesečina
klasje zlati

v travah so rože zaspale
v očeh so solze ostale
skoz dušo samotno črički pojo

v junijski noči klasje dehti
v junijski noči žalost zori

Verjemite mi, da je v vsakem človeku večnost vedno pričujoča, zakaj ravno v njej je tisto, kar vsak trenutek vedno išče: večnost je namreč lepota in brezbrežno čudo božje moči.

Marsikdaj mislim, da je srečanje umetnika z Bogom čudovito lepo. V vsej polnosti vidi, za čemer je celo življenje hrepenel – lepoto, dobroto, svetost – vse je tako preprosto videti, da umetnikova duša v hipu dojame, kar ga je celo življenje mučilo.

Bridko nam je, da ga ni več, toda pustimo mu srečo, da uživa čudovita platna, ki mu jih odkriva večnost, in muziko vekov, ki so v večnosti le sedanjost.

Vsak umetnik s svojimi čustvi je kakor morje: vstaja in pada. Toda vem, vsak umetnik v večnosti stoji.

Večnost je dopolnjevanje, večnost je mir, večnost je počitek na božjih kolenih... Duša govori z Bogom.

Karel Mauser

Zunanja poetična izraznost te dejavnosti je realistična, a osnovno razpoložensko je pesnik usmerjen samo v idealni svet. Mauser je – kakor tudi France Balantič in Anton Vodnik – oddaljen od ljudi. Vodnikov spiritalizem je oddaljen tudi od narave in v tem različen od obeh. Citiram Mauserja: „Samoten sem, / vsak dan samotnejši“ (110); ali pa: „Roko sem dal vsem, ki jih ljubim, / in odhajam. / Ostali so daleč za menoj“ (119). V njegovi poeziji ni ljudi, ni družbe; tudi ni zgodovine in slovenske preteklosti, ni zdanjosti zdomstva. Edina znana izjema je pesem *Mrtvi živim*, posvečena vetrinjskim žrtvam. Vse ostale pesmi zbirke so enosmerne: pot duha preko impresije in trenutka. „Nič več ne potrebujem za življenje... z obrežja h koči greva le še jaz in Duh“.

Bolj ko prebiram Mauserjeve pesmi, bolj me spominjajo na Balantičeve vtise iz narave v razdelku *Žarki*,

pa tudi sploh na vsega romantika in ekspresionista. Vendar se je krhkosti takšnega pesništva že Balantič živo zavedel, ko je zapisal: „Gledati moram, da ne zaidem v sentimentalnost in idiliko, kot v prvem delu. Težim naj v kolektivizem.“ Po drugi strani pa spominja Mauserjeva pesem na Balantiča iz Gonarskega zvezka, kjer pravi še: „Zdaj lahko umrem, ne bojim se več smrti. – Častil Te bom z molkom. – Ljubezen do zemlje. Himna naravi.“

Z MAUSERJEVO pesniško zbirko nismo dobili kak povsem nov pogled v tematiki slovenske katoliške lirike, do-

bili pa smo izredno svež poganjek na drevesu, ki je bilo vsajeno v letih med obema vojnama in se je razraslo sredi najhujših viharjev in pozneje, v hrepenejih, razočaranjih in novih usmeritvah. Ob Mauserjevih liričnih meditacijah, ki so primer čiste poezije notranjih doživetij, ostane v nas vtis nečesa otožnega, želja po duhovni utehi, klic v samotni. Mauser se zateka v naravo in pogloblja v njene skrivnosti – v tem je izreden, individualen in zrel – od tu pa se usmerja v modernem refleksivnem zanosu v metafiziko, ki je še vedno aktualna za katoliško poezijo.

razgledi

1

Na mizici te japonske gorske kočice leži 102. knjiga SKA v elegantni vijolični barvi (na žalost le sprednjih platnic): Karel Mauser, Zemlja sem in večnost. Pesmi je po prerani avtorjevi smrti zbral in uredil dr. Tine Debeljak, ki je na koncu knjige tudi izčrpno analiziral Mauserja umetnika in njegove umetnine. Šele ko sem prebral to študijo, so se mi odprle notranje duri k Mauserjevi poeziji in sem jo vzljubil. Obenem sem začutil nezadovoljstvo z naslovi k posameznim pesmim, če jih je bil pesnik sam ustvaril, je ravnal – se mi zdi – po svojem prirojenem pripovedniškem čutu, ki mu zmeraj najprej gre za vsebino, dočim je pesem kot pesem celota šele z naslovom, ki je pesmim okvir. Če pa so bili naslovi ustvarjeni po kom drugem, razodevajo le-tega odziv na posamezne pesmi. Rad bi predlagal, da vsak bralec zapiše v svojo knjigo takšne naslove k posameznim pesmim, ki se mu zdijo najbolj primerni; velik bel prostor skoraj nad vsako pesmijo mu nudi dovolj prostora. Mauserjeve pesmi bodo pri tem pridobile, ker so tako bogate, da vsakomur nekaj nudijo. Jaz sem se odločil za tiste naslove, ki so skoraj besedoma vzeti iz pesmi same in ki so vsi tako plastični kot je vsaka, skoraj vsaka Mauserjeva pesem. V naslednjem podajam stran in nov naslov kot tudi možno izbiro:

8 Prihod ptičev. 13 Motek mojega telesa. 14 Iz prsti in Eesede. 15 Pragozdna drevesa. 16 Tisto prvo uro na skorji zemlje. 17 Modrikasta perunika. 18 Oranžni kamen z lune. 19 Za volanom. 20 Reakcijski motorji. 25 Kakor igra z ilovico. 26 Grad ob morju (ali pa kot zdaj: Miramar). 27 Kamenje iz mraka (ali pa kot zdaj: Doberdob). 28 Drevo v viharju. 29 Kriki ranjenih živali. 30 Zvezdni prah. 31 Večerno sonce. 32 Pot do gozda. 33 Rož zaprte oči. 34 Grenki cveti murk. 35 V pesku noči. 36 V koritu voda zveni. 37 Mesec se je zakasnil. 38 Rosa v dlaneh. 39 Kresnice. 40 Prepereli list. 45 Meglice nad mrzlimi vodami. 46 Razmetano zlato. 47 S sončnih žarkov vrvmi zvonom. 48 Brstje kostanjev. 49 Nabrekla zemlja. 50 Veter ob brezi. 51 Prvo cvetje jablane. 52 Sonce na škodljivih strehah (ali pa kot zdaj: Velika noč). 57 Rumeno breme cvetnega prahu. 58 Goreče jezero. 59 Bréz proseči prsti. 60 Zreli šipek. 61 Vonj pregretih trav. 62 Klasje v junijski noči. 63 Murni pojo, 64 Trudna čebela (ali pa kot zdaj: Ob vodi). 65 Kri na kosini ostrini. 66 Sredi njive. 67 Veter je utihnil. 68 Zadnje grmičje. 73 Ostala bodo le semena. 74 Temnejše ladje oblakov. 75 Krik divjih gosi. 76 Dotlej da dež zašumi. 77 Trudne perutnice. 78 Nizke megle mehčajo. 79 Pot v odpadlem listju. 80 Čaše slaka. 81 Zadnji pastirski ognji. 82 Vršič se bo drgnil ob grme. 83 Mrtvo srce studenca (ali pa kot zdaj: Mrtvi vodnjak). 84 prah se svetlika. 85 Zlatice neke pomladi. 86 Veter mimo gre. 87 Krik proti zelenemu bregu. 88 Prve snežinke. 93 Zmrzle kaplje. 94 Ledene sveče v jutru. 95 Jezik korenin. 96 Klic živali brez odmeva. 97 Hiše v megli (ali pa kot zdaj: Zimski dež). 98 Gozdna jasa v snegu. 99 Nobene gazi. 100 Okvir zapuščenega groba. 101 Čez samotno polje. 102 V skrini krone blešče (ali pa kot zdaj: Trije kralji). 107 Belo jadro zginja za obzorjem. 108 Le veter mi ponuja svojo roko. 109 Razmetavam kamenje, ki duši tolmun. 110 Ob ločju jezera. 111 Karminast list na vodi. 112 Solze v očeh mrtvih.

zeleno-rumeni trigrami

113 Klic zemlje. 114 Kakor gore proti nebu. 115 Zrel plod. 116 Predivo na statvah. 117 Zamet. 118 Konec oblakov. 119 Dlani nad očmi. 120 Pokrijte mi oči s telohi. 121 Do jutra nikogar ne bo. 122 Ob rosнем cvetu. 123 V španskem bezgu. 124 Srečanje jader. 125 Skoz mrzel, sinji mrak. 126 Večer kakor milost. 127 Razcvela georgina. 128 Sonce potok srebri. 133 Dišim po lavi. 134 Forsitije škropijo zlato luč. 135 Ko bo mesec ugasnil. 136 Ograjene grudice. 137 Beseda je ustvarila človeka, žival, drevo in marjetice. 138 Moji prsti, ki so pisali poti. 141 Pustil si me zrasti v moža.

Predloženi naslovi imajo to prednost, da se izognejo določeni monotoniji in abstraktnosti sedanjih naslovov zbirke – v zgornji izbiri se ponavljata le krik in klic, a vsakokrat v drugačni konkretni opredelitvi; – predloženi naslovi pa tudi dajo slutiti silen optimizem, ki preveva tudi navidez žalostne pesmi; saj je bila Mauserju narava knjiga osrečujoče inspiracije. Končno imajo predloženi naslovi še to prednost, da nudijo iznenadenje: za plastičnim naslovom se skriva to, kar je pesnik izkusil v smeri nove razsežnosti, ko je bral konkretni paragraf narave: izkustvo je bilo novo tudi takrat, ko je paragraf predstavljal variacijo.

Zbirko krasijo stvaritve genialne Bare Remec. Otožno ogledujem posamezne risbe; kako bi zaživele z nekoliko barve v ploskvah, ki jih zdaj omejujejo le črne črte na belem. Že ena sama barva spremeni življenje slike.

2

Vesel sem bil odlične, to je, stvarne in konstruktivne kritike, v julijski Ave Maria, na str. 222 sl., o Franceta Papeža Zapisih iz zdomstva. Kritik pravi med drugim, da „ob branju njegovih Zapisov lažje razumemo in dojamemo razna dejstva (v razvoju SKA), ki so nam bila znana, a jih nismo razumeli.“ Zares. Kritik tega ne omenja, a mene moti tu in tam fantastično ime za človeka pri SKA, ki daje opisu preveliko odmaknjenost, skoraj nekam tja v dobo konkvistorjev. Ob branju kritike v Ave Maria pa se mi zdi, da skorajda razumem Papeža kronista... ki je hotel preprečiti še večjo oddaljitve nekaterih od SKA in morda sploh od ustvarjanja. Seveda je možna še ena hipoteza: da je Papež zapisnikar doživel ljudi s fantastičnim imenom resnično kot take, ki so podlegli tej ali oni sili in se spremenili pod tem vidikom v določene tipe; kritik v AM pravi, da Papež pri posameznikih „opazi v trenutku nekaj izrednega ali pomembnega.“

3

Na Japonskem vsako leto na novo štejejo tajfune. Oni dan nas je v koči tepel poldrugi dan in dve noči tajfun št. 8. Kljub temu, da je majal in upogibal in skušal izruti drevesa okoli kočice, obenem pa s plohami ukriviti ali predreti streho, stene, in okna, so ga japonski meteorologi porinili v sredo med velike in majhne tajfune; baje odloča višina morskih valov, ko se razburijo pod vplivom tajfuna. Moram dodati, da je ogromno ljudi imenovalo tajfun št. osem „ljubeznivi tajfun“, ker so bili dneve in dneve brez dežja. En dan pred tajfunom je mesto Sákata na obali Japonskega

morja doseglo 40 stopinj C ali 140 stopinj F. Tokrat se ob radijskih novicah o bližajočem se tajfunu nisem zatekel k sv. Izidorju, krščanskemu kmetu iz Madrida, ki mi že od nekdaj pomaga s svojo priprošnja, kadar smo v stiski za lepo vreme. Sv. Izidorja sem si bil izbral za priprošnjika zato, ker sem menil, da po svoji nekdanji kmečki izkušnji posebno ceni tisti dinamični del božjega stvarstva, ki ga imenujemo vreme. Ko sem se bil prvič obrnil nanj, se je najbrž (po kmečko) namuznil, a – sodeč po tem in onem uslišanju – se ni branil priprošnje. Svetniki so pač takšni kristjani. Prijatelji v čistem pomenu besede (tudi z veliko začetnico). Da ne bo nihče mislil, da zaradi velike vročine preteklih dni sanjarim... 2. vatikanski zbor se v 51. odstavku dogmatične konstitucije *Lumen gentium* (Luč narodov) sklicuje na 2. nicejski, florentinski, ter tridentinski cerkveni zbor, ko ponavlja vero v „našo živo povezanost z brati v nebeški slavi“, katerih življenje nam je v zgled in katerih „priprošnja nam pomaga“. Tudi iskanje pomoči po priprošnji svetnikov „je v večjo blaginjo nas samih in Cerkve.“ Seveda, o izbiri svetnikov se da debatirati; jaz sem s sv. Izidorjem zadovoljen in sem mu hvaležen (zgoraj omenjeni odstavek 51 govori tudi o ljubezni do svetnikov, ki je ne sme nikdar manjkati). Izvrstna priprošnja za vreme je lahko tudi sv. Notburga iz Rattenberga na Zah. Avstrijskem, kmečka dekla (1265-1313); najbrž so jo poznali in častili tudi naši slovenski kmečki predniki, saj so jo poznali kmetje od Češke do Švice, od Južne Nemške do Benečije. Kogar zanimajo podrobnosti, naj bere izčrpno knjigo Dietmar Assmanna: Sv. Florijan, prosil za nas. Svetniki in blaženi v Avstriji in na Južnem Tirolskem. (Hl. Florian bitte für uns. Heilige und Selige in Oesterreich und Südtirol.) Izdala je knjigo Tyrolia v Innsbrucku, na Dunaju in v Münchnu 1. 1977.

4

Ko smo že pri zaglavju o naših ljubih svetnikih in blaženih... in o nebeški matematiki... Naš Baraga je bil vzbudil misijonski poklic v poznejšem ameriškem misijonskem škofu Janezu Nepomuku Neumanu, ki je bil nedavno proglašen za svetnika. Mi pa še zmeraj molimo za Baragovo (in Slomškovo) beatifikacijo; kot da bi se naša stara slovenska krepost vztrajanja morala tudi tukaj obnesti. Naj zapojem v imenu vseh vztrajnih prosilcev himno, ki je tako kratka, da ob njej (ali pa kakšni podobno kratki) zlahka vztrajamo.

KOŠČEK VISOKE PESMI.

O, Jezus, ki ljubiš vse v duhu uboge Slovence,
položi na dva izmed nas nevenljivosti vence!
Antón Te je ljubil v podjarmljenem narodu svojem.
In Friderik v tujcih brez slutenj o bivanju Tvojem.

Toda kadar meni tako poje srce, skrivaj besedo „dva“ spremenim v „tri“ in dodam še te, le štiri vrstice:

Gregorij, Gospod, je omahnil na vrhu branikov,
kot toliko Tvojih za svet se borečih svetnikov!
Pod križevo težo ni nehal živeti Resnice,
ni nehal ljubiti krivičnih, sovražnik krivice.

Dá, štiri vrstice za našega Gregorija Rožmana, ki je bil daroval svoje življenje – na nekrvav način, kot ta in oni svetnik n.p.r. v še premalo znanem stoletju arijanskih preganjanj – in to v boju ne le za Slovence, marveč za svobodo Evrope in drugih celin. Kjerkoli namreč zmaga komunizem, se približa svojim blaznim, a realističnim sanjam o nadvladi nad svetom. Spor med Moskvo in Pekingom (in kakšno drugo partijo) osnovnega stremjenja ne spremeni; antika nudi paralele manjše, a nič manj resnične razsežnosti – npr. boj med egiptovskim suženjskim in asirsko-babilonskim suženjskim sistemom za nadvlado nad tedaj znanim svetom. Nadvlada nad svetom kontinentov je sen komunizma katerekoli dominacije; ostalo je vprašanje taktike in strategije. Zato se je naš Gregorij Rožman boril za svobodo vseh kontinentov, čeprav se je boril le v Sloveniji domovine in v Sloveniji brezdomstva in v Sloveniji zdomstva. Boril se je v skladu z dostojanstvom odrasle človeške osebe. Česar njegovi nasprotniki o svojih borbah ne morejo reči; kako bi takšne besede mogli overiti, ko pa jim je vsak človek, ne le Slovenec, le košček materije, uresničene v obliki visoko razvite živali, ki pa jo je možno ustrahovati v tlako za

partijo! Ni mogoče logično priznati človeškega dostojanstva, ne da bi obenem ne priznali duhovnega počela v človeku, ki edino dela človeka nesmrtnega. Vse, kar je kakor koli snovno, je deljivo, matematično in fizično. Vse, kar je duhovno, je nedeljivo, in torej s fizičnimi sredstvi, s smrtjo vred, nerazrušljivo. Da za objektivno analizo tega, kar je človek, ne zadostuje še tako razvita živa snov, lahko vsak dan vidimo pri živalih, ki nas obdajajo, posebno v luči zgodovinsko žalostne resnice, da živali niso zmožne hudobije. Naj nihče ne ugovarja, da je pojem hudobije kapitalističnega izvora za lažje kontroliranje delavskih razredov. Vsak komunistični sistem ima do podrobnosti izdelan katalog ne le dejanj in besed, marveč celo predpostavljene mišljenj, ki jih označuje za zle, in primerno kaznuje, včasih s trpinčenjem, ki bi ga zaman iskali v svetu divjih živali. Logično bi noben komunist ne smel govoriti o izdajstvu in izdajalcih, ker je človek – pa njegovi teoriji – strogo determinirana žival. Po komunistični teoriji je komunist najvišje razvita žival; kot tak bi moral kazati nasproti nižje razvitim živalim ali nekomunistom in protikomunistom kvečjemu neke vrste sočutje, ki ga včasih opazamo v skupini zdravih in bolnih živali.

5

še enkrat: na zdravje SKA za 25-letnico! Oni dan sem bral „Teoretično razpravljanje o literaturi“ (Theory of Literature), ki sta ga napisala René Wellek in Austin Warren, in ki je izšlo (po mnogih izdajah) 1. 1976 v Peregrine Books pri Penguinu. Na str. 242 sl. govorita o tem, da je ideal vsakega književnega ustvarjanja nekaj takega kot Homer in Shakespeare, po bogastvu namreč vsebine; tako da se radi vračamo k zapisanemu, ker lahko iz njega zmeraj na novo črpamo, zmeraj na novo doživljamo, to je, odkrivamo sicer iste stvari. Prepričan sem, da je prenekateri stvaritev SKA v tej 25-letni dobi take vrste umetnina. Pod „stvaritvijo“ umevam: knjige, revije, mesečne književne okrožnice kot n.p.r. Glas. Ker je literatura specifičen del umetnosti, velja zgoraj povedano tudi za vse ostale stvaritve SKA: za upodabljanja na odru, za upodabljanja v sliki, kipu in zgradbi in glasbi; celo za konstruktivne dialoge kulturnih večerov. V tem smislu bi lahko tudi drobna knjižica o celotnem delu veliko povedala in – veliko posredovala. Živimo v veku občil. Naslov? „25 ustvarjalnih let.“

6

Predlagal sem „25 ustvarjalnih let“. Pozabil sem, da bi moralo stati v podnaslovu: „Mešanica zamisli, solza, krvi, blata, žrtvovanega časa, in resničnega veselja.“ Kar me spominja zanimive knjige, ki jo je napisal glavni univerzitetni knjižničar v Illinoisu, Robert B. Downs, pod naslovom: *Slavne knjige antike in srednjega veka*. In s podnaslovom: *Glavne poteze 108 pomembnih del, ki so vplivala na razvoj moderne civilizacije*. Izdala sta knjigo Barnes in Noble v New Yorku 1969 (že četrtilič). (Izvirni naslov se glasi: *Famous Books Ancient and Medieval. Outlines of 108 Great Works That Have Shaped Modern Civilization*.) Vsa ta dela so vplivala – z besedo. V uvodu pravi Downs, da je mogoče razlikovati dve vrsti zapisanega: to, kar neposredno vpliva na potek dogodkov; in to, kar počasi shaja v mišljenju ljudi, v desetletjih in stoletjih, zato pa pronikne globlje. „Ni zgodovinske dobe, ki bi nas ne zasula z dokazi o sili pisane besede, brez katere si visoke civilizacije in kulture sploh ne moremo predstavljati.“ (Str. XX.)

7

Kdaj pa kdaj čujem, da ima katekizem tega ali onega zdomca le še tri zadnje črke naše abecede: v za vino, z za zanimanje za avto, in ž za žensko. Ne vem nobenih podrobnosti, ker je moj otok obdan s silnimi vodami razdalj. Le to vem, da je človek „človek v polnem pomenu besede šele takrat, ko se njegova dobrota učloveči v okolju, v katerem živi.“ (Mary T. Clark v uvodu v „Tomaževo čitanko“, str. 319. Izvirnik se glasi: *An Aquinas Reader. Image Books, New York 1972.*) Vsak brezdomec ima to poslanstvo: učlovečiti svojo dobroto v krajih in časih, ki mu jih je dala božja Dobrota. V tej luči je brezdomstvo šolanje, posebno šolanje z izpitom po smrti.

še nekaj manjka na polici izvirnih knjig SKA: Brezdomčevo Sveto pismo nove zaveze, v žepni izdaji, tako razporejeno, da ima vsak dan svojo dragoceno trminutno hrano, ki je tako poceni, da si jo lahko vsak kupi. In nosi v žepu na delo in domov. Ob teh željah je veter pred kočjo vzdihnil in pobožal zelene

liste. In rumene gorske krizanteme. In prav nalahno: natipkane liste zelenorumenih trigramov za pomlad na južni polobli.

Tvoj vdani tokijski dopisnik

Vladimir Kos.

premišljanja

vinko brumen

življenjska pristnost v javnem delu

VSI smo poklicani k popolnemu življenju, iz sebe naj bi naredili in iz sebe naj bi dali največ in najbolje, kar je v naši moči. To velja tako za naše zasebno življenje kakor za naše javno delo. Saj med obojima ni niti stroge meje niti zelo ostre razlike. Čim pristnejše in polnejše živimo svoje zasebno življenje, tem pristnejše in polnejše bomo mogli opraviti svoje naloge v javnosti, in čim bolj se pri teh potrudimo, toliko pristnejše in polnejše bo naše zasebno, osebno življenje. Vsakdo je na nek način poklican tudi v delu v javnosti ali delu za skupnost. Seveda vsak po svojih darovih in zmožnostih. Ni prav, če se temu umika, prav tako pa tudi ni prav, če sega čez dane meje in hoče zagrabiti več, kot mu dovoljujejo moči. Tudi ni prav, če neko nalogo sprejme, mogoče si jo celo bolj ali manj siloma prisvoji, potem pa ji ne služi, kakor ta naloga terja od njega in od vsakogar, ki naj bi ji služil.

Kdor se ne ravna po takih spoznanjih, more tudi zapasti nepristnemu življenju, sedaj v javnem delu. Mogli bi pokazati množino primerov te vrste, a se omejimo na dva, ki ju moremo odkriti na vsaki strani naše zgodovine in bi jima mogli dati zgodovinska imena in priimke. V enem primeru bomo to tudi storili, ker je tako tipičen (a ne osamljen), da ga je težko preiti, ko o tej zadevi razpravljamo.

NEPRISTNO živi, tudi v javnem delu, kdor to hoče biti kaj drugega, kot pa do danostih svoje narave je, ali pa tisti, ki hoče življenje videti drugačno kot je, tako da bi služilo njemu in ne on življenju. Prvi tip se nam pooseblja npr. v pesniku ali književniku, ki ima lahko zares ploden pesniški dar in bi ga mogel polno izživeti, pa hoče biti tudi, recimo, politik ali filozof ali politični ideolog, oziroma kaj podobnega. Seveda je mogoče, da nekdo je obenem pesnik in politik ali filozof oziroma ideolog, takega tukaj ne menimo. Kadar to ni, pa hoče biti, tedaj pa pesnik zanemari svoj pravi poklic, iz katerega bi mogel zares pristno in polno živeti in se iz njega tudi dajati, in se kaže v nepristno živeti in dostikrat slabo igranih vlogah, pri čemer hira njegov resnični jaz, slabi njegova prava osebnost, namesto osebe postaja le maska.

Še huje je, kadar pesnik oziroma kulturnik sam ohrani dovolj pameti in ne sili drugam, pa ga drugi porivajo tja, hočejo iz njega napraviti nekaj, kar ni. Če delajo to še za pesnikovega življenja, slabijo njegovo pesniško delavnost, če pa po smrti, maličijo njegovo pesniško podobo.

NEPRISTNO živi in dela tudi, da preidemo na drug primer, politik, ki je po svoji naravi in poklicu lahko res politik in bi mogel kot tak zares pristno in polno zaživeti in kaj storiti, pa se ne potruzi, da bi stvarnost vedro presodil ter po njej začrtal in usmeril svoje politično delo. Često se zapiše eni sami politični zamisli in se ne pripravi na drugačen potek političnih dogodkov, tako da v tem primeru ostane praznih rok, a krivdo za neuspeh meče na spremenjen položaj ali na nepričakovano politično igro drugih politikov. Ti so pač bili bolj domiselni, bolj so se znašli, a zasledovali so svoje smotre in ravnali iz svojih uvidov.

Saj se vsakdo lahko zmoti in okoliščine napačno presodi. Tudi filozof, ki o teh vprašanih razmišlja in piše. Tisti, ki to bere, pa iz kakršnegakoli razloga napisanega pravilno ne razbere. Celotno pismo, ki mu pušča v poštnem nabiralniku sosedov račun za elektriko, mojega pa ne vem kje drugje. A zmota je zmota in je ni mogoče imenovati drugače, tudi ni pošteno to hoteti. Vsakdo se lahko zmoti, a potem naj zmota prizna, ne zagovarja. Politiku je pač to težje storiti kot pa drugim ljudem. To ga pa vseeno še ne opravičuje, da krivdo za neuspeh, ki je sad njegovih napak, pripisuje drugim.

Vsakdo se lahko zmoti, a tu nam gre za nekaj drugega. Mislimo na primere, ko se politik sploh ne trudi, da bi dani položaj pravilno presodil, politično igro drugih, zlasti protiigralcev pravi čas predvidel in iz teh spoznanj zasnoval in izpeljal svojo igro. Trmasto se drži vnaprej izdelanih mnenj in predsodkov, pa se znajde praznih rok pred vsakim manj pričakovanim udarcem usode, nato pa se opravičuje, da so okoliščine bile drugačne, kakor jih je mogel predvideti, da so drugi igrali na drugačne karte, kakor so bile njegove, da je on sicer prav delal, grešili so (zoper njega) drugi. Konec pa je, da je on igro izgubil. Ali ni njegovo izgovarjanje podobno, kot če bi šahist, ki se je zabil v nek način igre, nato opravičeval svoj poraz, češ da so igralci ni tako igral, kot je on pričakoval, kakor da ni imel te pravice, kakor da njegova naloga ni bila prav v tem, da po svoji iznajdljivosti in zamisli izbere tak način igre, da jo bo dobil in soigralca premagal?

TIPIČEN primer te menda tipično slovenske napake moremo videti pri Iv. Šušteršiču. Ta sicer izrazit in nadarjen politik ni imel zmožnosti, poguma ali volje, da bi stvarnost vedro in prav presojal ter po tej presoji ravnal. Trmasto se je do kraja držal avstrijske zamisli rešitve slovenskega narodnega vprašanja in je igro izgubil. Pozneje pa se je izgovarjal, da „je bil Dunaj nepristopen za pamet“, da „Avstrija ni smela dalje živeti in če je bila nesposobna preosnovati se v moderno državo svobodnih, enakopravnih narodov, je docela prav, da je propadla“. (Srce v sredini, 92.)

Res je, avstrijska politika je bila zgrešena in to ne le v zadnjih letih, in je državo pripeljala v razpad, a Šušteršič je na to zgrešeno politiko naslonil svojo, ki je prav zato tudi bila zgrešena. Moral bi pravi čas spoznati zgrešenost avstrijske politike, se oddaljiti od nje in se ozreti za drugačno, stvarnejšo; z avstrijsko nepristopnostjo za pamet je moral kot politik že poprej računati, ne jo šele pozneje ugotavljati.

Šušteršiču sta, kot vse kaže, manjkali dve lastnosti, brez katerih si dobrega politika ne moremo misliti: sposobnost spočujati ostvarljive politične zamisli in odkrivati poti do njihovih uresničenj, in pa dar pridobivanja ljudi, s katerimi bi mogel svoje politične zamisli ostvariti. Tako tudi z mladino ni znal upostaviti in vzdržati stika; zagovarjal se je, da za to ni imel časa. In vendar je to bilo bistven del politike; mladina je bila tako tehten dejavnik v tedanjem političnem položaju, da je pravi politik moral z njo računati. Moral bi najti čas in priložnosti za stike z njo.

Tudi kadar politik na svoj prapor slika nepolitične osebnosti, kadar tako ustvarja nepravne ideale, namreč ideale, izpričuje nepristnost svoje politike, njeno neobgljenost in brezkrvnost. Sicer pa je med nepravšnim poseganjem kulturnika v politiko in političnim izkoriščanjem ugleda kulturnikovega neka notranja zveza: Pesnik ali sploh kulturnik zlahka zdrsi v praznino, ki jo ustvarja nestvarna politika, ta pa vsrkava kulturnika, da polni praznino, ki jo vsaj podzavestno sama čuti, celo tedaj ko tega ne bi priznala.

FESNIK, ki hoče biti, kar ni, in politik, ki ne zna biti stvaren, sta nam tukaj le primera, iz katerih bomo skušali razbrati razloge dveh vrst nepristnih življenj, ki jih je toliko na svetu. Prvi noče videti notranje, to je svoje osebne resnice, resnice o sebi in hoče biti nekaj drugega, kot je; drugi pa zapira oči pred zunanjo resnico, pred resnico stvarnosti.

Pesnik, ki hoče biti politik, sega na področje, ki ni njegovo. Uspeh tega seganja je često usoden in to nikakor ne, kakor bi mislili, samo zato, ker pesnik stvari ni dorasel, ker hoče biti, za kar ni poklican. Ker noče biti ali postati ali ostati to, kar je, ne more doseči pristnega in zato tudi ne polnega življenja. A le iz tega more človek ustvariti kaj zares dobrega, zares vrednega. Le kdor polno živi, torej nekaj je, more iz sebe kaj dati. Rado se zgodi, da tak človek zgreši pristnost in zato tudi polnost celo na področju, za katerega je poklican in kjer bi se mogel zares izkazati, ko bi se mu docela posvetil. Zakaj tedaj sili drugam? Pač skoraj vedno je vzrok zgrešena stremljivost, iztirjena ambicija. Ta pa je lahko le kompenzacija manjvrednostnega kompleksa pri človeku, ki je morda prej kot drugi spoznal, da tudi na svojem področju, za katerega ima poklic, ne more doseči vsega tistega, kar bi hotel. Ker ne zmore hotene višine ali globine, sega v širino. To je večni cankarski problem volje in moči: ko ni moči za to, za čimer sega volja, se ta obrača drugam in pozablja, da ima za to še manj moči. Čim bolj se tak človek prizadeva, da bi več (slave, moči...) imel, toliko manj je. (Da pa vendar utegne kdaj biti primerno in potrebno, da tudi literat ali kak drug kulturnik-nepolitik spregovori o politiki, a v drugačni vlogi, o tem smo spregovorili na drugem mestu.)

Kot drug primer nepristnega življenja smo omenili politika, ki hoče, da bi se stvarnost uklanjala njegovim načrtom in težnjam ter zato dolži zunanje dejavnike za neuspeh svojega dela. Oči zapira pred zunanjo resnico, resnico stvari. Pozablja, kar je nekdo dejal o naravi, da jo mora ubogati, kdor ji hoče vladati. Kdor hoče stvarnost oblikovati, in to je naloga politikova, se ji mora ukloniti, jo mora usmerjati, kakor to njeno bistvo dopušča, mora računati z njeno lastno dinamiko.

Saj je njegova zamisel kot taka lahko naravnost idealna in vse hvale vredna. A kaj če ni ostvarljiva ali vsaj ne s sredstvi, ki so politiku na razpolago. Bolje je iskati nekaj manj idealnega, a dosegljivega. Modro se je ravnati po pravilu, da je boljše doseči nekaj, kakor pa izgubiti vse. Morda se modrost politika in pristnost njegovega prizadevanja celo najbolj spričuje, kadar se zna tako omejiti.

Kak politik se bo izgovarjal, da je v svojem delu trdno načeljen in zvest strankinemu programu ali zamislim kakega voditelja ali čemurkoli že. Z načelnostjo pri nas sploh preradi mahamo in mislimo, da s tem preženemo vse dvome in v kali zatremo vsako kritiko. Vendar je toliko naglašana in razglašana načelnost

(zlasti še v politiki) in zvestoba često le plašč, ki zakriva pomanjkljivo domiselnost in miselno revščino. Saj politika po svoji naravi mora biti prilagodljiva okoliščinam, bolj ali manj pragmatična ali, če se hoče, oportunistična. Bo li to komu sprejemljivejše in prebavljivejše, če v potrdilo tukaj ponovimo besede našega filozofa, ki je pač prost vsakega suma, A. Ušeničnika, kateri je v oceni Mahničevega presojanja politike zapisal tudi: „Dr. Mahnič je sijal pred očmi le ideal in po tem idealu je hotel preustvariti družbo in državo. Gotovo bi bilo to lepo, če bi bilo mogoče. A razmere so lahko takšne, da bi bilo to, kar bi bilo samo po sebi boljše, dejansko slabše. Tako mora biti tudi politika včasih 'oportunska', kakor je sicer ta beseda grda. Katoliški politik ne sme nikdar načel zatajiti, a ni treba in tudi ne bi bilo modro, če bi vedno nastopal z vsem radikalizmom načel.“ (IS III, 131).

Tudi v tem primeru je na mestu vprašanje, zakaj toliko ljudi, in ne le politikov, ne zna videti stvarnosti, kakršna je, se ji prilagoditi in jo izkoristiti. Pač tudi zato, ker ne iščejo prvo resnice in ne usmerjajo svojega dela po njej. Najčeste jih moti kaka ideologija, od zunaj prevzeta ali lastnega izdelka, ki je često velika in zagrizena nasprotnica resnice, prevečkrat le patentirana in kanonizirana laž, skupek mitov in predsodkov, ki prinaša toliko zla na svet. To pa zato, ker ji namen ni iskanje resnice in služba njej, marveč služba kakemu prizadevanju, zlasti političnemu.

Fesnik in politik in vsakdo drug, ki z nezvestobo resnici v nepristno izmaliči svoje življenje, napravlja hudo škodo tudi skupnosti, kateri pripada in ji največkrat celo hoče služiti. Ne samo, da ji ne daje, kar bi ji po svojem poklicu moral dati, odvzema ji celo nekaj dragocenejšega: jemlje ji vero v tiste, ki jo kakor koli vodijo, ali kakor smo pri nas vajeni slišati, ruši avtoriteto, in ne le avtoriteto tega ali onega, ali svojo, marveč avtoriteto sploh. Tega rušenja ni kriv, kdor na zlorabo avtoritete opozarja, kakor bi se nam hotelo dopovedati, marveč tisti, ki svoje avtoritete pravilno ne rabi. Ko je Ivan Cankar kazal na neko zlo pri nas in je vedel, da ga bodo spet dolžili podiranja idealov, je napisal tudi nekako takole: Zlo je zlo, kriv ga je, kdor je, vsekakor pa to nisem jaz, ki nanj kažem.

Tako je, zlo je zlo in ga je kot takega treba pokazati; to zamolčati, pomeni toliko kot biti ga sokriv. To bomo pač morali doumeti, pa se ne bomo tako zelo bali vsake kritike in vsake resnice, ki jo kdo upa na glas povedati. To je, bomo demokratje, a zares, ne le po imenu. Tudi tukaj smo se le dotaknili zadeve, o kateri bi se splačalo še govoriti.

Pristnost in polnost življenja je nekaj, do česar imamo vsi pravico, posamezniki in skupnosti, a tudi nekaj, kar smo vsi dolžni iskati in skušati doseči. Dosegljivo pa nam je le po eni poti, po poti resnice. Biti, kar smo, delati, kamor nas usmerja poklic, jemati stvari za take, kakršne so, vedno streči resnici, notranji, lastni resnici, in zunanji, resnici stvari. Zato pa imamo tudi vsi, posamezniki in skupnosti, pravico in dolžnost, da se branimo, kadar nam kdorkoli hoče kaj vsiliti kot resnico, kadar to ni, in naložiti nalogo, ki ni naša naloga, ker ne ustreza našemu poklicu ali ni izpeljiva v naših okoliščinah.

Vsem nam bodi resnica prva in najvišja vodnica, pa bomo mogli doseči pristno in polno življenje, bomo mogli tudi drug drugemu, vsi pa skupnosti dati največ, kar nam narava dovoljuje.

OPOZARJAMO: NAROČNINA NA IZDANJA ZA LETO 1978

6 dvojnih številčk GLASA, vsaka na 16 straneh, 4 številke MEDDOBJA, vsaka na 80 straneh besedila in 4 straneh umetniške priloge, izbrane pesmi Karla Mauserja: Zemlja sem in večnost in knjiga novel Franca Bükviča (oboje vezano v karton) stane v dolarjih:

za Argentino 40, za inozemstvo 50 USA dol.

(za v platno vezani knjigi: 2 dolarja več za vsako!)

Samo Glas 1978 stane v Argentini 9 dolarjev, v inozemstvu 10.

Samo Meddobje, XVII letnik, v Argentini 18 dol., v inozemstvu 20.

Cena knjigi Zemlja sem in večnost je v Argentini 6 oziroma 8 dolarjev, v inozemstvu pa 6.50 oziroma 8.50 dolarjev. Cena knjigi Bükvičevih novel se določi ob izidu.

transcendenco in religija v poeziji otona župančiča

iz posmrtno knjige »doživljanje absolutnega v slovenskem leposlovju«

(nadaljevanje)

XI

Poglavje zase je literarni analizi pesem »Mesečina«. Je razširjen tekst brez naslova (Zapuščina, mapa X), ki sama še ne dela posebnih težav. Za neko vrsto ustvarjalnega jaza v smislu nemške idealistične filozofije bi sicer na prvi pogled imeli odlomek o ščebetu iz gnezd, o trepetu, ki prihaja od zvezd, o mesečini, ki se vije med svetlimi prodi. Tja se pesnik napoti. Stoji sredi bleska in mu je, ko da je sredi vsega, – ko da je ves svet v njem spočet in vsa svetloba iz njega sije v neskončnost, – ko da se mu pri tem duša širi v vse kraje. »Do jutra nem vse vidim, vse vem...« (ZD III 372). Takó – idealistično – bi mogli ta odlomek tolmačiti. V resnici pa to ni potrebno. Odlomek uvajajo verzi, ki izražajo, kakó pesnik v tej noči noče hoditi z dekletom. Kakó hoče biti sam s seboj. Se sam potopi v globočino noči. Podá se v raztopljeno srebro mesečine. Je sredi nje. In ona, mesečina sredi njega. Saj jo v sebi doživlja. Zato mu je, ko da bi blesk in z njim ves svet iz njega lil na vse strani, – ko da bi se mu duša širila in širila v neskončnosti.

V zbirki »V zarje Vidove« je pesnik v to predlogo vstavil najprej kitico:

Kdo, kdo si, Duh-zankar na sredi vsemirja?
 Iz tebe razteka se mreža bleščave,
 iz tvojega srca, iz tvoje postave
 kar je, se rodi in rodeč te razširja,
 razžarja te z žarki v daljave sanjave:
 in blizu je daleč in daleč je blizu,
 svetovi na enem nanizani nizu
 po tvojega srca utripu pojo...

Pesnik preide na tistega, iz katerega se resnično, ne zgolj po subjektivnem občutku, vse spočenja, – na Duha-zankarja. Na utrip *Njegovega* srca je vse ubrano, vse ga razžarja, vse mu je blizu, vse v Njem. Zato pa tudi pesnikovo srce, ki s tem postane srce v Njem, srce v sredini. To, se mi zdi, je smisel pesmi.

Da bi »srce v sredini« v »Mesečini« pomenilo Janeza Evangelista Kreka, kot misli Dušan Pirjevec (ZD III 373), se mi ne zdi verjetno. Saj gre v pesmi brez naslova v Zapuščini za *pesnikovo* dušo, ki »na sredi vsemirja« kot »pajek iz sebe«, prede »mreže bleščave« in se »v vse kraje razširja«, v »Mesečini« pa posredno za srce »Duha-zankarja sredi vsemirja«, iz katerega se vse, kar je, rodi, neposredno pa za srce pesnika, ki je eno s srcem »Duha-zankarja«. V nekrologu »Janezu Evangelistu Kreku« (*Naša beseda*, Ljubljana 1929, 65-66) je pa izraz »srce v sredini«, ki tu seveda pomeni njega, vstavljen v drugačen, mnogo ožji kontekst: »... Nisi bil zaman svečenik, ki vživa v vidni obliki kruha in vina največjo svetost, zakrament življenja. Ta skrivnostna transsubstancijacija snovnosti v idejo je slovenskemu človeku tako po duši, tako domača, vsedanja in praznična hkrati, kakor zvonovi, oltarji, monštrance in sveti obredi; zato mu ni bilo težko slediti do zadnjega možu, ki jo je oznanjal. Tako si rasel v sebi in v dušah, ki si jih zbral okrog sebe; izčistil se ob njih... Postal si naš centralni duh, srce v sredini; zakaj vsi smo začutili, kako so pri tebi naše svetinje na varnih, zvestih rokah«.

XII

V kulturno razgibanost okrog Župančiča ob njegovi petdesetletnici spada med drugim esej Antona Vodnika »Oton Župančič in mladina« (*Dom in svet* 1929, 33-35), – esej, ki je zanimiv kot glas mlade katoliške literarne generacije.

Po eni strani – piše Anton Vodnik – čuti ta generacija v Župančiču nekaj duhovno sorodnega, med njo in njim podtalne zveze in prelive, z druge strani pa da je pesnik tej generaciji »že čudno daljen«, v svoji antipodnosti »skoraj nerazumljiv«. »Župančič ni iz nam

tujega in je le deloma iz nam nasprotnega rodu. Po eni strani nam je že čudno daljen, po drugi strani se nam je približal do skrajne, njegovemu individualnemu razvoju možne meje; obod njegovega duhovnega sveta se z obodom našega lastnega sicer ne seče, se z njim ne zliva kakor z valom val, vendar pa so med obema podtalne zveze in prelive. Po eni strani, koder teži v preteklost, nam je radi svoje antipodnosti skoraj nerazumljiv, po drugi, kjer kaže v prihodnost, nam je v svojih simbolih duhovno soroden«.

Sorodnost gleda Vodnik predvsem v župančičevi »notranji smeri« – v težnji po ponotranjenju, ki je bila Vodnikovi generaciji takó draga. Ta da je poglobila pesnika samega, »ga zgotila in osredotočila« ter ga pripeljala na meje križarstva, na katerih ga mlada križarska generacija pozdravlja.

A kakó je v tej župančičevi smeri navznoter, v globino z njegovo transcendenco, z njegovim religioznim doživljanjem? Tu je Anton Vodnik bolj zadržan in resnično transcendenco Župančiču odreka. Sicer ugotavlja že v »Čaši opojnosti« neko *približevanje* »subjektivnemu, čustvenemu religioznemu območju... duševnosti, ki ga kot takega priznava, ga ne izločuje, marveč ga vitalno izrablja in razvija«. Vendar pa po Vodniku Župančič »tudi poslej nikoli ne doživlja religiozno vrednostno, ta svet vrednot mu je silno ozek, nespoznaten in kot kozmos zaprt... Njegovo včasih že drzno kroženje nad zemljo ni nikoli pritegnjeno v območje transcendentalnosti, čeprav tolikokrat zasvetlika v bliskih, ki pa so šinili iz njega samega. Zdi se, kot da jih samovoljno jemlje iz svoje lastne notranje napetosti in jih vihti okrog sebe, da stoji v svetlobi, ki je oni drugi do daleč podobna«. Takó pa da je Župančiču »svet religioznih vrednot neznamen, ga skoraj ni«. Tu v pojmovanju transcendence še ni – in takrat še ni moglo biti – tistega spoznanja, o katerem smo že zgoraj spregovorili (prim. IV): da je namreč doživljanje Boga seveda doživljanje nečesa, kar človeka presega, a da je izhodišče tega doživljanja vendarle človek sam, njegova »notranja napetost«, in da je svetloba, v kateri znotraj doživljanja stoji, ne le »podobna« svetlobi absolutnega, marveč izkustveno dojeto sijanje absolutnega samega.

In sklep eseja? »Župančič in njegova generacija sta ostala v predvoru, v tempelj sam še nista mogla in morda nista smela, ker je hodila za njima še senca bogobežne kulture, ki pa se je na njenem potu proti zenitu že tako silno skrajšala... Župančič in njegova generacija še nista uzrla vesoljstva iz sredine. Tam stoji Hram, kjer nas od vekomaj pričakuje Bog...« Besede o Župančiču, ki da še ni uzrl vesoljstva iz sredine, spričo njegove pesmi »Mesečina« pravzaprav presestijo. Saj je v tej pesmi vesoljstvo prav določeno doživeto v svojem izhajanju in v svoji ubranosti na Duha-zankarja in na njegovo srce.

A govoriti o Župančiču kot o nekom, ki se sreča z mlado generacijo na njenih mejah, – govoriti o njem kot o »predhodniku« – tudi to je rečeno – te mlade generacije, – to je vendar spet nov, jasn odmik od nekdanjega apologetičnega presojanja Župančičeve transcendence in religije.

XIII

Po zbirki »V zarje Vidove« je Župančič manj pesnil. Živahneje je s poezijo spet nastopil 1934. A nastopil je z verzi, nad katerimi se je – ne le v kakih posamezni pesmi, kot v preteklosti, marveč na splošno – dolgo trudil in se nekako ni mogel poetsko sprostiti. Poleg upadanja pesniške zmogljivosti so pri tem gotovo igrali svojo vlogo tudi pomembni kulturni in politični dogodki dobe. Prvo večje razburjenje je v slovenskih kulturnih in političnih krogih – kmalu po izidu zbirke »V zarje Vidove« – zbudila Župančičeva »odločitev«, da ne bo podpisal avtonomistične izjave slovenskih kulturnih delavcev. Izjava je nastala iz skrbí za usodo Slovencev in njihove kulture v novi državi. Kakor

poroča Fran Erjavec, je Župančiča prosil za podpis Ivan Prijatelj. V nasprotju s pesnikom jo je podpisala večina najvidnejših predstavnikov slovenske umetnosti in znanosti (ZD III 377).

V decembru 1929, torej že v obdobju šestojanuarske (med drugim tudi) protislovenske diktature, je predaval o povojnem razvoju slovenske literature Anton Ocvirk in med drugim jasneje pokazal razlog takratne slovenske polemike proti Župančiču. »Šlo je«, piše Pirjevec, »predvsem za očitak, češ da kot eden najpomembnejših slovenskih kulturnih delavcev ni hotel spregovoriti o tistih aktualnih družbenih in političnih vprašanjih, ki so bila v neposredni zvezi s tedanjim položajem pa tudi z bodočnostjo slovenskega naroda« (ZD III 378-379).

Ferdo Kozak je v »Glosi k Župančičevi besedi« (1932) pesniku očital, da si je z esejem »Adamič in slovenstvo« (*Ljubljanski zvon* 1932) »privoščil malo priostren smeh na račun slovenske literature in kritike, na račun ideologov in 'stražarjev' slovenstva... Privoščil si ga je po leta trajajočem molku, ko niti enkrat ni javno spregovoril o teh in onih problemih, ki so tako živo rezali v srce našega naroda« (ZD III 380).

Župančičeva drža do takratne diktature se zrcali v pesmi »11. oktobra 1934« (atentat na kralja Aleksandra) (ZD III 211).

Kdor si – življenja gospodar in smrti,
ki usodo narodov držiš v rokah –
boš plaval, Duh, nad našimi načrti.
če duh naš v zmedi omahoval bo plah?

Ki navdihuješ in zapuščaš kralje,
misli budiš in jih polagaš spat –
daj mojstrom, da zidali bodo dalje
po osnutkih pravih naš začeti grad.

Da le za hip na odru v težki omami
povesijo se glave brez besed,
in drugi hip se iz molka že predrami
ritem zidarskih kladiv, žlic in dlet.

»Daj mojstrom, da zidali bodo dalje po osnutkih pravih naš začeti grad«...

sklep v glasu 9-10

alobj rebula slovenski roman

iz knjige Snegovi Edena

(nadaljevanje)

VII

KAKŠEN naj bi bil pisec takšnega teksta. Kako neki naj bi ga napisal.

Trdno usidran na relaciji Rimska cesta – Zemlja in vendar nedvoumno narodno.

S smislom na bančne stečaje in za monetarna nihanja, pa vendar nerealistično.

S simboli, gomazečimi za konci prstov, pa vendar realistično.

Radoveden za izid nogometnega prvenstva in radoveden za poslednje reči.

Nor od vseh solz sveta in vendar zainteresiran za kemično sestavo Jupitra.

Informiran glede provociranja tajnih služb in glede gobje letine.

S srcem na Grškem, z umom v Franciji, z dušo v Sloveniji.

Z Avguštinom pod blazino, z agonijo in poveličanjem v srcu.

Z vsemi slovenskimi izvirkami v žilah in vendar preglušen od voda, ki padajo v večno življenje.

Z usti, polnimi smrti, in vendar član ekumenske zarote proti smrti.

VIII

KAKŠEN stil pa naj bi bil to, v katerem bi bila takšna reč napisana?

Recimo med, znesen v slovenski uljnjak iz vseh koncev, nakraden od vsepovsod, iz biblijskega skalovja in iz grških gozdov in z ruskimi step.

Se ne bi dalo, recimo zavaliti vanj kaj, kar bi spominjalo na *Zemlja je bila pusta in prazna in duh božji je plul nad vodami?*

Ali se ne bi dalo ukrasti nekaj čiste epske samopozabe, nekaj svetle zgodbarske narkoze Homerju? In Herodotu iz Halikarnasa nekaj mile pietete pred dejstvi, nekaj otroške razoroženosti pred tem, kar neizpodbitno in vladarsko je?

In pri Platonu nekaj suverenega zaničevanja vseh videzov in fikcij, vseh naličij in mitov?

In Danteju Alighieriju se ne bi dalo izmakniti nekaj preroških hormonov, nekaj smisla za sometričnost vizije?

In Shakespearu nekaj veselja za spočenanje likov, za obračanje metaforičnih kozolcev in za besedno rokovnjaštvo?

za upanje...

In Proustu nekaj infinitezimalne groze ob polzenju zrn skozi klepsidro časa?

IX

BITI MEDVED, ki si raztrga šape, da se dokoplje do medu, a mrhovino prepušča krokarjem – vse, kar je režim in ne resnica, kar je vitalizem in ne življenje, kar je realizem in ne realnost, prepušča krokarjem vse, kar ni kri in duh, gozd in svetloba, kar ni številka in občudovanje.

Slog, obseden od pomenov in od sle po pomenih, ki mu je devet besednih vrst preveč za edino, kar ga peče, a ki bi mu bilo sto besednih vrst premalo, da bi povedal *kako*,

kako tisočero peče to, biti človek in držati pisalo v roki in čutiti se križanega sredi razvodij, s katerih nikamor ne teče,

kjer je beseda prostitutka v krznenem plašču in z bančnim računom, kjer nihče več ne čuti, kjer nihče več ne verjame.

Kakšen slog torej?

Nakraden od vseh strani, prekrščen v Savici in potem odvržen, odločno odvržen v grapo, kjer gnijejo slogi, kjer prekrizane razpadajo stegenice izmov.

Stil, ki mu je dovolj en glagol, biti. In en samostalnik, luč.

V luči ni konca spreganju. V indikative vidnega in v konjunktive sanjskega in v infinitive nevidnega.

Po slovnici iz reči in po sintaksi iz ljubezni.

X

NEKO veliko slovo bi moralo odmevati v takšnem romanu.

S pihalno godbo vetrov. Z banderi rumenečih platan. S salvo golobov v vzletu.

Slovo od nečesa neskončno milega, svežega in dobrega, kar leži zaklano v srcu zemlje.

A tudi neka velika prerokba bi morala odmevati v gjem.

Z okusom po lovorju in po ognju, po cimetu in po žveplu.

To je prerokba: da se bo nekaj okroglega in sinjega, brezmejno žalostnega, kakor junec s konopca strgalo s svoje tirnice in izplulo v novo galaksijo.

(KONEC)

žlahtna beseda od doma

tone kuntner

iz pesniške zbirke

trate

OJ DUŠA PESNIŠKA

*Naše gorice so ilovnate, oj ilovnate.
In zlata je kapljica z naših goric,
oj duša pesniška, zlata in čista.*

Doma bi ostal,
da nisi se bal
dedine svojih očetov,
težke in stokrat preklete dedine.
Tako bi spoznal,
da je življenje vredno živeti,
četudi za kos rženega kruha.

BESEDA OD DOMA . . . . -

Do trde noči bi oral in kosil,
sekal in vozil do trde noči.
Potem bi še stopil k živi v hlev
ali pa v kleti pretakal pijačo,
ali bi vozil v zadrugi traktor.

Pa nisi ostal,
svoj svet si izdal
in svoje ljudi
in pravijo ti:
velika živina.

DOMA NA OBISKU

(mimogrede: zdaj je državno . . .)

Pozdravljam te, hiša moja,
pozdravljam te, zemlja moja,
jaz sem, tvoj nezvesti gospodar,
ljubim te, hiša moja,
ljubim te, zemlja moja . . .

Ampak, moj bog,
kaj je z nama?

Kje so najine mlade jablane?
Moja zemlja je imela jablane.
Kje so orehi, orehi nad hišo?
Moja zemlja je imela orehe,
trde in velike, da je bila za božič potica.
Kje so trsi, ki sem jih sadil?
Moja zemlja je imela trse,

moja zemlja je rodila vino.
Kje so njive, hudiča, kje je pšenica? -
Moja zemlja ni nikoli rodila plevela.

Z mojo zemljo delajo greh,
z mojo zemljo delajo greh.

JAZ SEM SIN ZABITIH KMETOV

Jaz sem sin zabitih kmetov
iz Slovenskih goric -
ali katerihkoli kmetov
od koderkoli,
ki so tako ravnodušni
v svojem propadanju,
tako prekaljeni
v svojih tragedijah in razočaranjih,
tako potrpežljivi
v svoji bedi,
tako nevedni
v svojih pravicah.

Ko bi jaz imel tisoče njihovih rok,
ko bi jaz imel tisoče njihovih ust,
ko bi jaz imel tisoče njihovih pesti,

jaz bi vedel koga prijeti,
jaz bi vedel koga razkrinkati,
jaz bi vedel kje udariti.

(zbirka je izšla pri Cankarjevi založbi v Ljubljani 1975)

dr. francè rode

zvestoba Bogu

NEKJE v globinah svojega bitja človek ve, da ni golo nihanje, da ni zgolj nagonsko valovanje, da ni samo zaporedno vnemanje za različne stvari, da ni nenehno se menjajoči plamen, ki zagori zdaj tu zdaj tam. Nekje na dnu svojega srca človek ve: moje bitje ima neko stalno točko. Ve, da je nekje trdno usidran - tam, kjer je jaz. In ve, da je njegova prva dolžnost ostati zasidran v sebi, ostati zvest tej trdni točki, ki je na dnu njegovega bitja. Ve, da je njegova prva dolžnost, dolžnost zvestobe sebi, Jezus izraža to z besedami: „Kaj pomaga človeku, če si pridobi ves svet, svojo dušo pa pogubi? Kaj bo namreč dal v zameno za svojo dušo?“ (Mt 16, 26). Osnovna človekova dolžnost je torej, da se reši, da reši svojo dušo. Tu ni mogoča nobena zamenjava. Človek se ne sme izneveriti sebi, se ne sme prodati, se ne sme zatajiti. Njegova prva dolžnost je biti, kar je. Biti zvest sebi. Uresničiti svoj lik.

Ta lik, ki ga moram uresničevati, pa ne more biti nekaj meni tujega, nekaj, kar bi mi bilo vsiljeno od zunaj. Ta podoba, ki jo moram uresničiti, je lahko samo tisto, kar je v meni najbolj moje. Uresničitev sebe je moja prva življenjska naloga, ki od nje ne smem odstopiti. Če bi od nje odstopil, bi zgrešil sebe, bi šel mimo sebe, bi zapravil svoje življenje. In nimam pravice zapraviti svojega življenja.

Tu se nam zastavi vprašanje. Kako je mogoče vzeti za vzor nekaj, kar še ne obstaja, nekaj, kar moram šele uresničiti? Poskus odgovora dajejo kozmične religije, svoj odgovor daje tudi krščansko razodetje.

Proučevanje religioznih mitov nas vede do spoznanja, da je človek stavil svoj vzor vedno više od sebe, v to, kar ga presega. Da si je zastavil kot lik, ki ga mora uresničiti, mitične prednike ali bogove. Prepričan je bil, da se bo najbolj uresničil tedaj, ko se bo najbolj približal bogovom. Zato se je preko obredov stalno skušal vračati v sveti pračas, ko so bogovi izvrševali svoja velika dela. Hotel je postati sodobnik bogov in zaživeti v svežem, čistem in močnem svetu, kot je bil v začetku. Vzor njegovih dejanj so bila vedno dejanja nadnaravnih bitij. Svojo dejavnost je pojmoval kot posnemanje tega, kar so bogovi storili v začetku. Imel se je za človeka samo tedaj, ko je posnemal bogove. Skratka, človek ni hotel biti tisti, ki mu je profano izkustvo dokazovalo, da je. Hotel je biti drugi. Prepričan je bil, da je človek zares človek, ko posnema bogove. Se pravi: človekov vzor so bili vedno bogovi. Če je dovoljeno iz tega kaj sklepati, moramo reči, da ima vsak človek nujno neki zunanji vzor, po katerem se zgleduje. In kolikor bolj ta vzor uresničuje, toliko bolj postaja to, kar je. Človek ima nujno neki tečaj, neki pol, neki „nasproti“, ki ga želi posnemati. Človek

je v bistvu polarno bitje. Pred njim je vedno neki „ti“, ki je njegov vzor. In kolikor ga uresničuje, postaja „jaz“.

Podobno kot religije sveto pismo trdi, da ima človek svoj vzor zunaj sebe in da se uresničuje, ko posnema ta vzor. Samo da ta vzor niso bogovi. Po mnenju svegata pisma so maliki „nič“, blodne stvaritve človeškega duha, nasledek človekove upornosti proti Bogu. Človekov vzor je živi Bog, ki se razodeva v izraelski zgodovini. Bog, ki je v začetku ustvaril človeka, ko je dejal: „Naredimo človeka po svoji podobi, nam sličnega“ (Gen 1, 26). Človek je podoben Bogu v tem, da gospoduje. Vendar njegovo gospostvo ni absolutno kot božje. Kot pravi četrti kanon: „Človeku si izročil skrb za vesoljni svet. Vsem stvarjem naj bi gospodoval, služil pa samo tebi, svojemu Stvarniku.“ Človek pa je hotel biti absolutni gospodar sveta, gospodar brez Boga in proti Bogu. Tedaj pa je svet človeka zasužnjil. Ko se je izneveril edinemu Bogu, je svet postal njegov bog. Izraz tega stanja so maliki, ki so posebljene naravne sile. Namesto da bi bil gospodar sveta v pokornosti Bogu, je klonil pred naravnimi silami, ki jih je molil kot malike. Ker je tako vez med človekom in Bogom pretrgana, Bog tudi ni več človekovo zrcalo, človekov vzor, po katerem se zgleduje. To vlogo so prevzeli maliki. Človek se zgleduje odslej po njih. To so svetopisemske trditve o izvoru malikov.

Prva poglavja svetega pisma trdijo, da človek ni človek sam po sebi. Človeka določa božanstvo, ki vanj veruje. Od Feuerbacha naprej neka filozofska struja rada ponavlja, da si človek ustvarja božanstvo, sledeč svojemu značaju, svojim potrebam, svojim željam itd. Ta misel ni čisto zgrešena. V resnici je v naših predstavah Boga vedno nekaj antropomorfnega in drugače ne more biti. Vendar je razmerje med božanskim in človekom ravno nasprotno. V resnici določa človeka ideja, ki jo ima o Bogu, in ne nasprotno. Kakršno je božanstvo, ki ga človek moli, tak sam postaja. Lahko bi tudi rekli: povej mi, koga moliš, in ti bom povedal, kdo si. In če ne moliš nič, potem oblikuješ svojo podobo po niču.

Rekli smo, da je človek v bistvu polarno bitje. Pred seboj ima nujno neki vzor, ki ga uresničuje. Ni potrebno poudariti, da je ta vzor za človeka bistveno pomemben. Vzemimo nekaj primerov: če človek živi v zavesti, da ga je Bog ustvaril s tem, da ga je poklical v bivanje, da je on v bistvu poklicani, nekdo, ki ga je Bog osebno hotel in mu določil posebno usodo, ki jo lahko samo on izpolni, če v različnih položajih svojega življenja vidi različne načine, po katerih ga Bog kliče, in skuša odgovoriti na prvi temeljni klic, ki ga je utemeljil v bivanju, in če skuša odgovoriti na vse kasnejše klice, s katerimi ga Bog vabi k uresničevanju dobrega – potem postaja jedro njegove osebnosti vedno bolj trdno in gotovo, njegovo bitje čedalje bolj bogato.

ČE pa človek pojmuje Boga (ali Absolutno, ali zadnjo Stvarnost – imenujemo to kakorkoli) kot neko veliko celoto, kot neko prvotno skrivnost brez osebnega središča, potem temu bogu ne more reči „ti“, ta bog ne more biti njegov „ti“, ki ga obvezuje. Absolutno in Poslednje je tedaj za človeka samo neka nejasna in nedoločena stvar. Ta nejasnost in nedoločенost se preselita v človeka in človek izgublja možnost, da bi odgovoril na bistvena vprašanja, ki jih zastavlja življenje. Človek ni več sposoben reči jasno „da“ ali „ne“.

Če pa človek božanstvo popolnoma zanika, če ga povsem izrine iz svojega bivanjskega prostora, tako da zavlada v njem radikalni materializem, potem se naseli v njegovem srcu čudna praznina. To praznino skuša zakrinkati z razkazovanjem moči, z velikim hrupom napredka, z nenasitnim iskanjem blagostanja. Vendar praznina ostane in človek je pred njo brez obrambe – tedaj se ga lahko polasti totalitarna sila.

Bog, ki vanj verujemo kristjani, živi in svobodni Bog, je naša moč in varuh našega bitja. Kolikor bi izgubil iz naše zavesti, bi se naše bitje razkrojilo. Ne bi več vedeli, kdo smo. Naj bi bilo naše znanje še tako globoko, naj bi bila naša tehnika še tako napredna, naj bi bila naša kultura še tako prefinjena – sami v sebi bi bili negotovi in brez opore, prepuščeni sleherni laži in nasilju. Postali bi, kot pravi psalm 115, podobni malikom: „Usta imajo, pa ne govore, oči imajo, pa ne vidijo, ušesa imajo, pa ne slišijo, nos imajo, pa ne duhajo. Roke imajo, pa ne tipajo, noge imajo, pa ne hodijo; glasu ne dajo iz svojega grla. Njim bodo podobni, ki jih delajo, vsak, ki vanje zaupa.“

Odločilno za moje življenje je priznavati Boga kot tečaj mojega bitja, kot vzor, ki ga moram uresničevati. Tedaj uresničujem tudi sebe. Kajti človek sem zato, ker mi je Bog dal kot osnovo mojega bitja podobnost s seboj. Toliko sem človek, kolikor sem božji. Ko uresničujem božjo voljo, uresničujem sebe. Ko se bližam Bogu, se bližam sebi. Ko sem zvest njemu, sem zvest sebi. Ta ena in edina zvestoba je moja prva in temeljna dolžnost.

Ni potrebno posebej poudarjati, da je naša zvestoba vedno pomanjkljiva, dokler smo na poti. Da so maliki stalno za nami in terjajo, da jih molimo. Naša zvestoba je bolj izpostavljena v nekaterih življenjskih obdobjih, čeprav ni obdobja, ko naše razmerje z Bogom ne bi bilo ogroženo. Vsako obdobje ima svoje nevarnosti in vsako terja svoj odgovor, ki mora izhajati iz stvarnega človekovega položaja. Vsako obdobje terja svojo zvestobo. Poglejmo, v čem naj bi bila zvestoba ob prehodu iz otroštva k zrelosti, se pravi, v obdobju dorasčanja, v katerem se mnogi izmed vas nahajajo.

Denimo, da je kdo rasel v pristnem verskem ozračju in je imel kolikor toliko dobro versko vzgojo. V tem svetu so bile besede Bog, Jezus Kristus, Cerkev več kot besede; bile so žive in svete stvarnosti. V tem svetu je iskal odgovor na svoja življenjska vprašanja in ti odgovori so ga zadovoljevali. V krščanski etiki je videl pripomoček za to, da postane boljši, bolj trden, notranje bolj urejen, kar se je ujemale z globokim hotenjem njegovih let.

Potem pa je prišlo obdobje, ko je Bog postal nekako oddaljen in nerealen. Poleg tega je ob prebujanju kritičnega čuta spoznal, kako zelo je v Cerkvi vse človeško, preveč človeško. Ali pa so v njegovo življenje posegli boleči dogodki, ki jih ni mogel uskladiti z mislijo, da je Bog ljubezen in da vodi svet. K temu je dodala svoje še šola. Vsak dan je poslušal, da je ateistični svetovni nazor edini v skladu z znanostjo. Cerkev so mu predstavili kot veliko mračnjaško silo v zgodovini, ki je iz najbolj podlih interesov držala ljudi v nevednosti in strahu. Tako je Bog polagoma v njegovi zavesti prešel v ilegalo, še več, pobegnil je v emigracijo. In začutil je, kako nevarno je imeti stike s tem Emigrantom. S takimi zvezami ne prideš daleč. Spričo vsega tega se mu je morda vsiljevala misel, da je Bog za vedno umolknil, da je vera ostanek preteklosti, da je Cerkev za vselej odzvonilo. Tedaj je zvestoba na preizkušnji. Tu je posebno potrebna volja jasno videti. Se ne ustrašiti ugovorov, temveč iskati dalje in se vnaprej ne zapreti pred nobenim spoznanjem. Ne kloniti pred javnim mnenjem, ki mi zatrjuje, da je bilo vse, kar sem doslej spoštoval in ljubil, le utvara. Da je zdaj prišel čas realizma, ko je treba vzeti življenje v roke. Ne podleči misli, da bi šele z nevero stopil na trdna tla, v resnični svet.

Tudi srečanje s svetom lahko postavi na preizkušnjo zvestobo Bogu. Mlad človek odkriva svet, ki je poln moči in lepote. Tisti svet, ki ga je otrok dojemal kot delo božjih rok, ki je o njem vedel, da ga je Bog ustvaril iz nič in da obstaja zato, ker ga Bog nenehno vzdržuje, tisti svet postaja polagoma nekaj velikanskega in silnega, tako da napolni njegovo srce. Dojema ga kot nekaj neuničljivega, brez začetka in brez konca, z neizčrpnimi energijami, kot nekaj, kar samo sebi zadostuje, kot večno, kot vse. V srcu, ki tako dojema svet, ni več mesta za Boga. Človek si reče: „Svet je tu. Življenje je tu. To je vse. To zadostuje.“

Kdor hoče tedaj ostati zvest, se mora bojevati proti svetu, ki mu je napolnil srce. Zvestoba je v tem, da priznava nekoga, ki je večji od sveta, da vidi v njem danost, ki izhaja iz svobodne Stvarnikove volje, da vidi nekaj, kar bi lahko tudi ne bilo, pa je, ker je Bog v svoji ljubezni tako hotel; da vidi v svetu nekaj zastojnega in prigradnega.

Zvestoba Bogu je zopet ogrožena ob srečanju s spolnostjo. Ob vedno močnejših sunkih nagona si mlad človek lahko reče: „Ljubezen in spolnost – to je bistveno, to je vse! Vsi cerkveni poskusi zaježiti to sveto reko življenja niso drugo kot nezaupanje, ljubosumnost, sovražnost do velike, opojne skrivnosti.“

Zvestoba je tukaj v tem, da ostaneš v resnici. Resnica pa je tale: Bog je ustvaril življenje in spolnost. Bog ju tudi vzdržuje, kajti „plameni ljubezni so Gospodovi plameni“, kot pravi Visoka pesem (8,6). Vendar spolnost ni vse, spolnost ni Bog. In ni nad vsemi moralnimi pravili. Treba jo je torej vključiti v splošni moralni red.

Vse lahko postane malik: svet, življenje, spolnost, denar, kultura, umetnost, ideologija, vse. V prostoru, ki

so ga zavzeli maliki, ni več mesta za živega Boga. Tisti, ki hoče ostati zvest Bogu, mora zlomiti moč malikov in moliti Boga samega. Bog se nam nikdar ne daje brez boja. Bog je vedno sad zmage nad silami in maliki tega sveta. Bogu smo toliko zvesti, kolikor jih premagujemo. Svet tedaj ostane velik, življenje lepo in bogato, vendar vse ostane v resnici, kajti nad vsem sije božja navzočnost, ki daje vsemu smisel.

SEDAJ si moramo zastaviti vprašanje: Ali je Bog vreden našega zaupanja? Ali je Bog zanesljiv? Tako zanesljiv, da se lahko nanj opiramo v življenju in smrti? Ali je Bog zvest? Ko bi govorili o katerem koli Bogu, ne bi mogli dati jasnega odgovora na ta vprašanja. Toda mi govorimo o živem Bogu, ki se je razodel v zgodovini, ki se je razodel predvsem v življenju in besedi Jezusa Kristusa.

Ta Bog je ustvaril svet z božansko resnostjo. Ni ga ustvaril za šalo. O svojem delu je dejal, da je dobro, zelo dobro... In ostal mu je zvest.

Neki indijski mit pripoveduje, da je bog Šiva ustvaril svet v nekem blaznem zagonu. Potem se ga je naveličal, ga razdejal in naredil drugega. Tudi ta mu je kmalu presedal, zato ga je uničil in ustvaril novega in tako naprej. Ob tem mitu spoznamo, kako drugače se vede živi Bog do sveta. Ustvaril ga je iz nedoumljivih razlogov. Kljub obilju sil in oblik, ki so v njem, je zanj vendarle končen in omejen in mu ne more zadostovati. In vendar se ga ne naveliča in ga ne zavrže, temveč mu ohranja svojo zvestobo.

Na svet je postavil človeka, ki mu je zaupal svoje delo. Človek mora nadaljevati božje delo s tem, da ga preoblikuje in dopolnjuje in tako skupaj z Bogom ustvarja nov svet. Kako se vede človek do sveta? Kdor gleda na zgodovino brez predsodkov, kogar ne slepi mit o nenehnem in nujnem napredku, bo hitro opazil, kakšna zmešnjava vlada v svetu, koliko je tu norosti, pohlepa, nasilja in laži. Kljub vsej znanosti in tehniki. Koliko nebrzdanega in kalnega tudi na religioznem področju, koliko fanatizma in okrutnosti v boju za svojo religijo.

In kljub vsemu Bog ostane zvest svetu in človeku. Kakšna grožnja se izraža v besedah svetega pisma: „Gospodu Bogu je bilo žal, da je naredil človeka in bil je v srcu žalosten“ (Gen 6, 6). Vendar je v Bogu „da“ močnejši kot „ne“.

V zgodovini si je izbral neko ljudstvo – Izraela – da bi se po njem razodel drugim narodom in jih privedel k sebi. To ljudstvo naj bi živele iz njegove milosti in se opiralo edinole nanj, kajti Bog je Izraelova „Skala“ (Deut 32, 4). V resnici pa to ljudstvo stalno zapada v malikovanje in bolj zaupa v svojo politično in vojaško

spretnost kot v Boga. Kljub vsemu Bog ostane zvest, kajti „ne keša se svojih darov“ (Rimlj 11, 29). Po preroku Izaiju mu zagotavlja: „Ali pozabi žena na svojega dojenčka, da se ne bi usmilila sina svojega telesa? In ko bi ga tudi ona pozabila: jaz te ne pozabim“ (Iz 49, 15).

V novi zavezi nam je Bog dal jamstvo popolne in brez-pogojne zvestobe v Jezusu Kristusu. Božji Sin, ki visi na križu, je znamenje te usodne zvestobe do sveta in človeka. Na to zvestobo se lahko opiramo. Zastavimo si osnovno vprašanje: „Kaj je gotovo?“ Tako gotovo, da se nanj lahko opreš v življenju in smrti? Treba je odgovoriti: Kristusova ljubezen. Življenje nas uči, da ta poslednja gotovost niso ljudje, niti najboljši in najbolj ljubljeni, niti znanost niti filozofija niti umetnost ali druge stvaritve človeškega duha; niti narava niti čas niti usoda. Niti preprosto Bog. Kajti, kako bi vedeli brez Kristusa, kaj lahko od njega pričakujemo? Samo Kristusova ljubezen je gotova. Ne moremo niti reči: božja ljubezen, kajti konec koncev vemo samo po Kristusu, da nas Bog ljubi. In tudi če bi to vedeli brez Kristusa, bi nam ne pomagalo dosti. Saj ljubezen je lahko tudi neizprosna in toliko bolj zahtevna, kolikor bolj je plemenita. Samo po Kristusu vemo, da nas Bog ljubi do odpuščanja. „Zares, gotovo je samo to, kar se razodeva na križu“ (Romano Guardini, *Le Seigneur*, II, 112-113).

Če pogledamo naposled naše osebno življenje, tako polno notranjih nasprotij, tako nedoumljivo zapleteno in navsezadnje tako borno, si bomo s prerokom Ozejem lahko priznali: „Naša zvestoba je kakor jutranja meglica, kakor rosa, ki hitro izgine“ (Oz 6, 4). S pisateljem J. Greenom se bomo lahko vprašali: „Kateri človek, ki se ozre na svoje življenje in poklekne pred Bogom, ne gine od sramu?“ „Denar, pohotnost, stremušstvo, lov na uspehe ubijajo v nas čut za skrivnost, ki nas obdaja od rojstva do smrti“ (Journal, 518). Dan na dan odklanjamo božjo milost. In vendar takim, kot smo, ne da bi si o nas delal kakšne utvare, Bog ostane zvest. „Če smo mi nezvesti, on ostane zvest, kajti sam sebi se ne more izneveriti,“ pravi sveti Pavel (2 Tim 2, 13).

Tako je torej Bog, ki terja od nas zvestobo. On je „zvesti Bog“, kot ga imenuje sveto pismo. V svetu, kjer je vse negotovo, se lahko opiramo nanj; on je trden. V svetu, kjer je toliko laži, se mu lahko zaupamo; on nas ne bo prevaral. V svetu, kjer se vse spreminja, kjer nas lahko razočarajo tudi najboljši prijatelji, se lahko zanesemo nanj; on je zvest.

iz šapirografirane publikacije BILTEN, verski časopis za študente in izobražence, Ljubljana, oktober 1976, VI, št. 1

dogajanja

DRAGA '78

Na povabilo, ki so ga letos prireditelji tradicionalnega srečanja izobražencev v Dragi (zadnja tri leta v Finžgarjevem domu na Opčinah nad Trstom) poslali prijateljem in listom, so postavili Kosovelov aksiom: „V službi Duha stojimo, v službi neodvisnega, svobodnega Duha“. Sporočilo je pomenljivo, saj v globini in navzven določeno zariše namen in apostolat Drage: v svobodnem pogovoru menjavati misli o slovenskem trenutku na svobodnih demokratičnih tleh. Pri menjavi misli naj bi, kot so Drago zasnovali ustanovitelji, sodelovali slovenski izobraženci iz matične Slovenije, zamejstva in zdomstva. V preteženju meri je Draga ostala zvesta svojim namenom in prizadevanjem. Letošnji zbor je bil že 13. po številu. O vsebini in posameznih referatih nam govori poročilo, ki ga je napisal redni ustvarjalni član Kulturne akcije, sam udeleženec letošnjega shoda. Naj ob tem dostavimo tudi, da se je, kot vsa zadnja leta, zboru udeležil tudi starosta naših članov akad. kipar France Gorše, iz Kanade pa lazarist Tone Zrnc CM.

Iz obrobne glose na povabilu k shodu nazvana „Septembrski otok“ smo izpisali nekatere domiselne ugotovitve, ki duhovito predstavljajo to izredno pomembno vsakoletno slovensko izobražensko srečanje.

„Rečeh Draga, pa je domala povedano vse... Začuda je podobna otoku. Kaj vse lahko nudi otok! Oddih, okrepičilo, zbranost, orientacija, pogum za nadaljevanje, volja po življenju je samo nekaj dragocenosti... Edina suverenost, ki se ji podrejšamo, je suverenost duha, kar je isto kot strpnost in strast do resnice.“

Septembrski otok je kraj zbranosti. Nanj prihajamo vsako leto z vseh celin, izpod vseh podnebij, izza vseh okopov. Prihajamo vsak s svojim koordinatnim sečiščem univerzalnega in slovenskega. Prihajamo, da primerjamo svoja stališča in dognanja... Prihajamo, da izmerimo silo usojenega in moč izvedljivega.

...Slovenska obzorja smejo in morajo biti širša od onih, ki nam jih tolikokrat pogojujejo ovire, pa naj že bodo gorski masivi ali leseni plotovi. Na Septembrskem otoku sežeta pogled in misel, do koder zmoreta in hrepenita; vežeta ju le čut odgovornosti in spoštovanja do vsakogar... Pozdravljeni vsi, ki tudi letošnjo DRAGO sprejemate za to, kar je vedno bila, je in bo: slovensko srečanje na križišču idej, analiz in načrtov.

V imenu svobode, zvestobe in odgovornosti.“

Poročilo našega dopisnika

Kraj: park za Marijaniščem na Opčinah pri Trstu, Narodna ulica 89, z jesenskim pridihom dveh polnih jablan ob predavateljskem odru.

Datum: petek 1., sobota 2., nedelja 3. septembra.

Vreme: lepi sončni dnevi z večernim hladom.

Udeležba: po mnenju prirediteljev vsaj tako številna kot lani; vsi sedeži ob predavanjih zasedeni, mnogo udeležencev je moralo stati, zlasti v nedeljo. Povedano v številkah: vsakič med 200 in 300. Udeležencev izza meje standardno število zadnjih let: kakih 20, v številni pol ducata oz. novincev. Mladine malo z izjemo nedelje. Zastopane: Avstrija, Švica in Kanada. Popolna odsotnost Korošcev domačinov.

Tiskovna konferenca v petek 1. septembra na sedežu Društva slovenskih izobražencev v Trstu v Donizettijevi ulici: predstavitev predavateljev, sproščeno razpoloženje, nobelega vprašanja s strani občinstva; prijeten družabni večer ob zakuski. — Neprijetno sporočilo predsednika Društva Sergeja Pahorja: škofa Bellomija v Drago ne bo, ker bo moral s škofi beneške province na ustoličenje papeža Janeza Pavla I, čeprav je že napisal 15 strani referata.

Prvo predavanje: dr. France Bučar, do nedavnega predavatelj na pravni fakulteti v Ljubljani, v soboto 2. septembra ob 17h: IDEOLOGIJA IN DEMOKRACIJA. Predavanje na akademski ravni, poglobljeno, briljantno, prozorno, osvajaajoče, z jasno obsodbo ideološkega totalitarizma. Diskutanti: Franček Križnik, prof. Vrtačič, Franc Jeza, Vinko Ošlak.

V nedeljo 3. septembra ob 9h služba božja: škofov vikar Msgr. Lojze Škerl ob somaševanju Frančka Križnika in dr. Antona Ilca. Msgr. Škerl prebere pozdravno pismo škofa Bellomija. Bralec mašnega berila: Vinko Beličič.

Drugo predavanje ob 10h: dr. Anten Ilc: OD POSKUSA TOTALNEGA UNIČENJA DO ZARJE NOVEGA KRŠČANSTVA. Grozovitost leninsko-stalinsko-hruščevskega divjanja nad Cerkvami v ZSSR. Značilnost moralnega in verskega prebujanja v zadnjih 15 letih. V debato posegli: sodnik dr. Senčar, Msgr. Škerl, advokat Berdon, Franček Križnik, prof. Lokar, prof. Simončič.

Ob 16h okrogla miza na temo: OB DRAMATIČNI TRIDESETLETNICI: KOMINFORM IN SLOVENSTVO. Predavatelji: prof. Jože Pirjevec, časnikar Stojan Spetič, prof. Maks Šah in dr. Zorko Harej. Težnja predavateljev: osvetliti Titov prelom s Sovjeti na mednarodni in tržaški ravni. Prikazi vseh štirih so bili predolgi in utrujajoči, kar je precej zatemnilo pogled v temeljno tragiko dogodka in vzelo zagon diskusiji. Diskutanti: pisatelj Boris Pahor z daljšim napisanim posegom, župnik Stanko Žerjal, prof. Simončič.

Zvečer ob 20h v dvorani Marijanišča: Tone Zrnec: KULTURA IN CIVILIZACIJA INDIJANCEV MAYA; predavanje ob skioptičnih slikah.

Letos v Dragi. V prvi vrsti od desne v levo: prof. Martin Jevnikar in akad. kipar Gorše

Med okroglo mizo

DRAGI sta z veliko pozornostjo sledila Radio TRST A (slovenska) in italijanska televizija. Titovski Primorski dnevnik je za razliko od prejšnjih let poročal objektivno in korektno, čeprav seveda hladno.

ZAKLJUČEK. Organizatorjem čestitamo, predavateljem in diskutantom priporočamo več sproščenosti. Naj draga DRAGA še prinaša! Naj prinaša vedno več luči v slovenska sreča in v slovenski prostor!

Trst, 5. septembra 1978

pisma

V Meddobju XVI, 3 so natisnjeni Karla Rakovca prevodi basni Rilkeja, Blakea in Chestertona. V pojasnilo k prepesnjenju je prevajalec uredniku Glasa poslal tole pisanje v objavo:

Dragi urednik Glasa!

Pošiljam Ti „moralo“ basni o treh štirinožcih: panterju, tigru in oslu, na podlagi znanih nemških in angleških pesmi. Previde sem poslal uredniku Meddobja že pred časom; pozneje sem začutil, da sklop, ki naj tvori basen, potrebuje „razlago“, in sem jo tudi poslal gospodu Papežu, a prepozno, da bi se tiskala skupaj s prevodi. Zatekam se torej v okrilje Glasa. Ali je vredna objave, odloči Ti.

Basen o panterju, tigru in oslu.

Čutim, da prevodi Rilkeja, Blakea in Chestertona, ki sem jih objavil v Meddobju, potrebujejo komentarja. Z drugo besedo: bralcem Glasa bi rad povedal, kaj govori basen meni.

Zlo nas ima ujete. Tisoč angelskih mečev obkroža izgubljeni raj. Človek, naperjen v večnost, se vrti okrog svojega jaza. Žeja po absolutnem tu in tam vsesa vtisk od onstran, a v oslepelem panterškem srcu podoba ugasne.

Odkod groza zla? Kako se je mogel iz brezna luči izviti nosilec teme Lucifer? Zakaj Stvarnik trpi upor? Kažipot v neizsledna božja pota je v pismu Rimljanom: Bog je vse vklenil v nepokorščino, da bi se vseh usmilit. Poslal je nad tigrja Jagnje.

Najracionalnejši dogodek v zgodovini je bila „spojitev nezdržljivih obel bivanja na presečišču brezčasa in časa“ (Eliot). Neskončni se je ponižal v moča bolečin. Našemili so ga s trnjevo krono in škrlatnim plaščem in ga obtožili, da je v službi Belcebuba. Občutil je klofute in bič. Ali ni zaničevani in stiskani osel po pravici ponosen, da je nosil Boga-brata?

Razplet odrešilne zgodbe je znan: kamen, ki so ga zidarji zavrgli, je postal vogelni kamen. Na njem sloni upanje v onstranstvo, ki je vtisnjeno v fotografske negativne panterja, tigrja in osla. Življenje (in poezija) sestoji iz samih priložnosti srečati Kristusa (Guardini).

Karel Rakovec

NAŠA LUČ, najbolj razširjeni mesečnik „za Slovence na tujem“, ki izhaja v Celovcu že 27 let, je v letošnji 8. številki pod zaglavjem Revije in časopisi zapisal lepe besede o reviji MEDDOBJE in GLASU SKA. Posredujemo oba zapisa bravcem.

O MEDDOBJU beremo:

Slovenska kulturna akcija (SKA) v Buenos Airesu izdaja že 16. leto splošno kulturno revijo MEDDOBJE; že to dejstvo samo je zrelostno spričevalo slovenskih ideoloških izseljencev po zadnji vojni.

Pregled kazala nam pokaže notranjo strukturo revije: uvodnik, poezija in proza, razprave, kritike in presoje, prevodi, sporočila, srečanja, pogledi, zapisi, kronika, umetniška priloga. Čeprav ni v vsaki številki vseh teh rubrik, nam vendarle že te razodeneje bogastvo dostopov do resnice in lepote. Prebiranje revije pa nas prepriča o visoki tako umetniški kot znanstveni ravni prispevkov. Le pristna ljubezen do slovenstva lahko še po več kot tridesetih letih bivanja v tujini ohranja v teh naših znanstvenikih tako močno zanimanje za slovenske probleme, kot ga srečujemo v MEDDOBJU.

V zadnjih petih številkah sodeluje 22 avtorjev iz sledečih dežel: Argentina (9), Avstralija (1), Avstrija (3), Indija (1), Italija (1), Japonska (1), Kanada (1), ZDA (5). Paleta dežel je izredno pestra, škoda pa je, da ne sodeluje več avtorjev. Najbrž bo v prihodnosti glavni problem (poleg finančnega seveda) razširiti krog sodelavcev: rezerve so še ogromne, če pomislimo na kader slovenskih univerzitetnih profesorjev po svetovnih univerzah in na pisatelje na Koroškem in Primorskem. Škoda, da se je zaradi notranjih sporov v SKA umaknilo to in ono kvalitetno pero! Ravno pri ustanovi s tako visokimi cilji, kot je SKA, bi morala biti sleherna ozkost samo po sebi umevno premagljiva.

O PAPEŽEVI KNJIGI „ZAPISI IZ ZDOMSTVA“

„Božja Beseda“, Toronto, letnik 1978, str. 140 in 141, objavlja tole kritično poročilo Petra Breznika:

V zadnjih mesecih lanskega leta je znani slovenski pesnik in esejist France Papež objavil zbor svojih spisov z gornjim naslovom. Knjigo je založila in izdala kot svojo 99. publikacijo Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu.

Papež se vrača k davnim dnevom našega izhoda in razmišlja o tragičnih dogodkih, ki so tako čudno preokrenili našo usodo. Predvsem na prvih straneh se pogosto pojavi beseda očiščenje. V njej vidi najgloblji smisel naše zdomske avanture. Pripoveduje in razmišlja pa tudi o dogodkih v novem svetu, predvsem o nastajanju in delovanju Slovenske kulturne akcije, pa o svojih srečanjih s staro, domačo indijansko kulturo.

Papeževa knjiga je nedvomno eno najpomembnejših del slovenskega zdomstva in pomembno v slovenski književnosti nasploh. Po tem delu ga nihče več ne bo mogel ignorirati. Njegovi izrazi, podobe, primerjave so nekaj edinstvenega v slovenski prozi. Tu prihaja do izraza določena bivanjska zavest, določeno dožemanje stvarnosti, ki je drugačno, drugače pogojeno in drugače povedano, kot vse, kar se danes slovenskega napiše. Pri Papežu je nenehno navzoča žeja po prvinskem, po prvobitnem. Zato se tudi stalno vrača k prvotnim prebivalcem Amerike, k Indijancem, k njihovim podobam in bogovom: „Edino, kar je tu vrednega, so poslikani totemi, glinasti bogci z velikimi očmi, stare figure sonca. Vse drugo je nič“ (str. 144) Gringo, kot vrinjenec v te kraje, ga ne zanima, saj se tudi nikdar ni v resnici spojil s to zemljo.

Iz te nenavadne zavesti, ki jo je oblikovalo zdomstvo, privro intuicije in izrazi, ki so dokončni. Na primer tole o treh območjih slovenske besede: „Domovina, s skrinjo žive besede, obmejni pas zamejstva, s trpečo besedo, in tretja sfera zunanjšega in prekomorskega sveta, z umirajočo besedo“ (str. 12). Ali opis ustanovitve Slovenske kulturne akcije, kjer so v osnovnih besedah stvari povedane enkrat za vselej. Pa še tale čudoviti opis zdomske družine: „Oglasila se je pesem, najprej zategla, enoglasna in senčna, nato živahna in ognjena. So trenutki, ko je zdomstvo skrivnostno lepo“ (33).

Ko bereš Papeža, ne moreš kaj, da ne bi pomislil na klasike. V njem je neka preprostost, čistina in prvinska

Kljub brez dvoma izrednim težavam, s katerimi se mora SKA spoprijemati pri izdajanju MEDDOBJA, upamo in želimo, da gre pot v poživitev in novo rast revije.

O GLASU SKA je zapisano:

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Zato je razumljivo, da zapisuje kroniko dela te organizacije (pod naslovi: iz SKA, ustvarjalci SKA, kulturni večeri v Buenos Airesu) in napoveduje in ocenjuje nove knjige te založbe ter objavlja izpiske iz njih. Vendar je GLAS le precej več, kot samo to. Vrsta rubrik iz nekaj zadnjih števil — bodisi da so prispevki izvorni, bodisi ponatisnjeni — kaže smer in bogastvo kotov, iz katerih resnico opazuje in zapisuje: uvodnik, pesmi, proza, iz novih knjig, obletnice, srečanja, razgledi, premišljanja, zaupanje, zaznanja s praga domovine, na rob...

Kljub marsikateremu izvornemu tako umetniškemu kot esejističnemu zapisu hoče GLAS predvsem biti opazovalec in zapisovalec življenja, seveda predvsem kulturnega in to slovenskega. Kot tak opravlja pomembno vlogo in jo opravlja kvalitetno. Gotovo pa bi mu ne bilo v škodo več informacij iz kulturnega dogajanja doma — česar se pa gotovo urednik sam najbolj zaveda (pa seveda tudi teže razvozlanja tega problema).

Vsekakor kaže današnji slovenski trenutek tudi GLASU pot samo v eno smer: naprej in navzgor.

Pod zaglavjem Knjige je kronist opozoril tudi na izid Karla Mauserjapjesniške zbirke ZEMLJA SEM IN VEČNOST. V zapisu povzema nekatere ugotovitve urednika zbirke, ponatisne pa pesmi Zemlja sem, Večer na gori in Zimska.

moč, ki so klasične. Človeka spominja na stare Grke, pa tudi na nekatere moderne, predvsem na Eliota, večasih na Claudela (ta je preveč gostobeseden), in na velikega pesnika, ki je bil Nietzsche.

Njegova bivanjska zavest je grška: „Tako prideš do spoznanja, da je bilo vse, za kar smo se odločili in bojevali, naravnano po človeški in zgodovinski nujnosti“ (38-39). V bistvu pa je Papež pesnik. Stvarnost vseskozi dojema poetično. Vse mu je poezija. Tudi temne plati življenja, tudi hude stvari iz preteklosti, tudi bolečina se mu spreminja v poezijo.

Skoz in skoz se v Papeževem delu izraža tudi težnja po biti, po stvarnosti, po tem, kar je. Bitje dojema izredno močno. Kot vsi primitivni. V tem smislu je po svoji občutljivosti zelo blizu Tomažu Akvinskemu. Katoličan.

In Slovenec. Kako ganljiva ljubezen do vsega, kar je slovensko! Ali bo narod znal prisluhniti tej tako resni in dostojanstveni bolečini zdomca?

Papežev esej je prvo delo, kjer zavest zdomstva prihaja tako jasno do izraza. V tej smeri bi morali iskati tudi naši teologi. Kako, da še nihče ni napisal teologije zdomstva, našega zdomstva? Kako bi nas tako delo osvetlilo! Kako bi v luči teologije bolje doumeli globoki pomen naših odločitev, porazov, bega, izgube imetja, nenehnih selitev, srečavanja z drugimi ljudmi in kulturami, vraščanja v nove svetove, življenja v zdomstvu! Kajti vse to ima neki pomen, neki večnostni, trajen pomen. Če bi nam dober teolog osvetlil ta pomen, bi kdaj pa kdaj tudi lažje živeli. In bolje bi se ovedeli naše zgodovinske izjemnosti. Iz tega bi morda vzklikala ponižna in trezna mesijanska ideja. (Brez mesijanske zavesti se ne bomo dolgo ohranili kot posebna narodna skupnost sredi drugih narodov).

Čakamo tudi še na roman s temo zdomstva. Kljub izrednemu bogastvu naših izkustev, kljub resnično romanski vsebini toliko naših življenjskih usod, te poglavitve stvaritve še nimamo. Koliko junaštva, koliko zanosa, koliko nemira in obupa, koliko solza in razočaranj, koliko vdanosti in upanja, koliko vsega pristno človeškega, ki bi zaslužilo, da se ga loti genialen umetnik!

CORREO ARGENTINO CORR. CENTRAL Y SUC 7	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 1328339

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Izide šestkrat na leto v dvojnih številkah. Urejuje ga José Petric, Zapiola 1723, I.D, 1426 Buenos Aires, Argentina. Tisk Editorial Baraga del Centro Misional Baraga, Colón 2544, 1826 Remedios de Escalada, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Valentín Debeljak), Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Za podpisane članke odgovarja podpisnik.